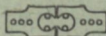

A CSIKSOMLYÓI RÓM. KATH.
TANITÓKÉPZŐ INTÉZETNEK
ÉS GYAKORLÓ-ISKOLÁJÁNAK
ÉRTESITŐJE

AZ 1906—1907. TANÉVRŐL.

SZERKESZTETTE :
KARÁCSONY JÓZSEF
IGAZGATÓ.

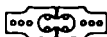

NYOMATOTT CSIKSZEREDÁBAN
SZVOBODA JÓZSEF KÖNYVSÁJTÓJÁN.

A CSIKSOMLYÓI RÓM. KATH.
TANITÓKÉPZŐ INTÉZETNEK
ÉS GYAKORLÓ-ISKOLÁJÁNAK
ÉRTESITŐJE

AZ 1906—1907. TANÉVRŐL.

SZERKESZTETTE :
KARÁCSONY JÓZSEF
IGAZGATÓ.

NYOMATOTT CSIKSZEREDÁBAN
SZVOBODA JÓZSEF KÖNYVSZAJTÓJÁN.

TARTALOM.

Lapszám

1. A Kath. Orsz. Népszövetség. Irta Karácsony J. igazgató	3
2. Igazgatói jelentés	13
3. Az intézet állapota	13
4. A tanári testület munkaköre	14
5. Adatok az év történetéhez	15
6. Vallási és erkölcsi élet	17
7. Internátus, fegyelem, egészségügy	19
8. Segélyek, ösztöndíjak, költségvetés	20
9. Oktatás. Végzett tananyag	20
10. Az intézeti kert, gazdasági oktatás, méhészet .	55
11. A használatban levő tankönyvek jegyzéke	59
12. Ifjusági önképzőkör	62
13. A könyvtár gyarapodása	66
14. Órarend	67
15. Gyakorló iskola	67
16. Érdemsorozat	69
17. Tanképesítés	73
18. Statisztika	79
19. Szükséges tudnivalók	80

A Kath. Országos Népszövetség.

Irta: **Karácsony József**, igazgató.*)

Az igen tisztelt közgyűlés előtt a katolikus példányszerű életnek egy képét mutatom be. Ezt a képet Windhorst festette. Neve: Volksverein. Szintere: Németország. E képen 510.000 ember hordozza a német nemzeti kultúra és igazi vallásos alkotások fáklyáját. E népszövetségben ragyognak a bíborosok, püspökök és minden egyházi méltóság talárjai, csodás kath. meggyőződéstől dobognak a mágnások szivei, sorakoznak tagjai sorába a tudósok és a nép százezrei. Félmillión és tizezren vannak. Nagy diadalt arattak s még hátra van a legnagyobb diadal kivívása, melyet számukra biztosít a világon még meg sem közelített erőnagyság, melyet az egységes lelkesedés napról-napra óriássá növel. A német népszövetségnek a lefolyt nyáron volt Essenben az 53-ik nagygyűlése; a kereszténység atyja X. Pius is elküldötte fővárosából: Rómából követét, Vanutelli kárdinálit. Résztvettek azon bíbornokok, püspökök, a Centrum képviselői, a parlament elnökei, ügyvédek, bírák, a társadalom és nép minden osztálya. Világrészek képviseltették magukat. Az öröm szenvedélyes érzelmeit hozták Amerikából: földünk ellenlásásából a táviró sodronyai. Állam, társadalom, császár, katolikus és protestáns pártok tudták, átérezték, hogy a német népszövetség

*) Felolvasta a miskolci ált. róm. kath. tanítógyűlésen.

a világ leghatalmasabb ereje és szava mögött az egész német katholicismus egybeforrott nagysága áll.

Mi ennek a világ előtt megbámult népszövetségnek a feladata? Ez választja a nagy német centrum-pártba az orsz. kath. képviselőket, kik a német császári dinasztianak, a társadalmi rendnek, kulturális előmenetelnek ernyedetlen zászlósbai; kik a centrum elveiért, a kath. célok megvalósításáért a parlamentben, a tartományi gyűléseken, a politikában, az egyesületi életben, a társadalmi, vallási, közigazgatási, gazdasági és tanügyi harcokban résztvesznek és elszánt buzgósággal győzedelmeskednek. (Alkotm. 1906. aug. 24.)

A német népszövetség alapítója Windhorst; alapszabályainak minden sorát ő dolgozta ki. Nevének egyszerű kiejtésére frenetikus lelkesedés, tűz ragadja el a német katolikusok millióit. A mi Kossuth kultuszunk csak parány a Windhorst tiszteletének arányaihoz képest, mert műve: a népszövetség a kath. német intelligencia és néptömeg öröksége. Kedvelt, becézgetett, őrzött és ápolt kincse. Ezen hatalmas nemzedék a boldogult vezér gondolataiban, tradícióiban él, örökét fejleszti, a világ csodájává teszi, melyre a keresztény világ atyja is megilletődött szeretettel néz s példányképpül állítja oda a szervezkedő ker. országoknak.

Ezen eszménykép — mert méltán nevezhetjük a ker. szervezkedés eszményképének a Volksvereint — hozta létre Magyarországon is ezelőtt egy évtizeddel a kath. egyesületek országos szövetségét, melyet 1904-ben szerveztek és tettek működésképpessé kihatóan az egész Magyarországra nézve.

Kétszáznál több esperesi kerület lépett be a kath. egyesületek országos szövetségébe, a magyar püspöki karból 18 püspök ajánlja, sürgeti a szövetségbe való

belépést. A 18 püspök között érsekek és bibornokok egyházfejdelmi joghatásukkal lépnek a szövetség élére, cirkulárékban hirdetik a szövetség égető szükségét, ők maguk elnökölnek a megyei szövetségi üléseken, a kerületi szövetség élére képviselőket neveznek ki, kik a társadalmi nagyobb fontosságú mozgalmak előadói, a kerületek irányítói. Jegyzőkönyveik a főpásztorok elé terjesztetnek. Ezen jegyzőkönyvek bizonyosságot tesznek, hogy társadalmi, tanügyi mozgalmakban ki minő eredményt ért el s ez lesz aztán az igazi ker. tevékenység biztos fokmérője és a működő egyén valódi érdemei elismerésének rugója. Öt magyar püspök nyilatkozatára, tényeire hivatkozom, mint kezemben levő adatokra — kik egyformán hirdetik, hogy minden rangu, állásu és osztályu hiveiknek e szövetkezetbe való beállításától, e szövetségben való erőfeszítő munkálkodásától várják a meghökkentő közállapotok újraszületését.

A kath. országos egyesületek szövetségében hat kiváló szakosztály működik tudós, lelkes vezérekkel és tagokkal.

I. A társadalmi szakosztály, mely az egész szövetség szervezését, ügyeit tűzte ki programjául. Mult év szeptember havában tartotta meg kongresszusát fényes sikerekkel.

II. Az irodalmi szakosztály az Új Lap megindításával kezdette meg országos működését. Ha kath. intelligenciánk meg nem vakult volna, azonnal belátná, hogy a perverz sajtó a hazugság és üzérkedés vulkánerejével öntötte tele az egész magyar társadalom közszellemét, rontotta össze még az előkelő kath. közönség elmevilágát is. A katolikusoknak nagy többsége kiszinezett irodalmi, közéleti hazugságokkal tömi tele értelmét, ezekből alakítja meg ítélete, gondolkozása

összezavart körét. Járatja, fizeti a gyilkot, mely átjárja előbb-utóbb szellemi és akarati életrendszerének minden idegét. A katolikuskak kath. szellemű lap nem kell, ő értelmi hülyesége miatt a kereszténytelen szellem pallosa alatt akarja lelkét kilehelni és fáját a romlott iránynak koncul odadobni. Jól észrevették ezt a főváros és a vidéki városok őrszemei. Riadót fujtak és fujnak most is az irodalmi szakosztály erős szellemei. Lapot indítottak már ötödik éve. Neve: „Új Lap“ az országos kath. egyesületek szövetségének lapja. Tartozzék valaki az akadémikuson művelt osztályhoz vagy a köznéphez, ebben a lapban megtalálja, ami a szövetség országos mozgalmaira, vívmányaira, szellemi irányára és kulturális fokára vonatkozik. Ebben valót, szellemet talál. A kereszténytelen lapban — kezdve a legelterjedtebbtől le végig a vidéki hetes újságig — hazug farizeizmust, a betűk alatt üzletet, érdeket, becsapást talál. A szövetség e lapját minden kath. ezután olvassa. Imakönyve után ez legyen napi olvasmánya. Az Új Lapot, melyet az irodalmi szakosztály szerkeszt és egy szám 2 fillérbe kerül, 20.000 példányban járatják s legalább ötvenezer ember olvassa s 100.000 ember lelkéhez jut el szelleme.

A III. szakosztály a káritatív szakosztály, mely kenyérkereseti állásokat közvetít, védi a szegény érdeket, szociális kurzusokon a jótékonyág, a szegényügy kérdésével behatóan foglalkozik.

A IV-ik a szociális szakosztály, mely 1904-ben négy nagyszabású szociális tanfolyamot rendezett Komáromban, Veszprémben báró Hornig püspök, Győrben gróf Széchenyi püspök elnöklete alatt és Pápán is. E tanfolyamokon ezrek vettek részt. Ezrek értették meg, hogy korunk legnagyobb mozgalmát: a szociálizmus kérdését szigorúan keresztény alapon

gyakorlati szempontból miképpen kell megoldani. Ezen szakosztály foglalkozik az egyleti, szövetkezeti, ipari, gazda, munkás, közegészségi, szegény, kivándorlási, mértékletességi, jogvédelmi ügyekkel; munkásszünetre, sajtóra, népiparra, pénzügyre egyformán kiterjeszti működését szemmelátható sikerekkel.

V-ik a fővárosi szakosztály, mely a Népszövetség szervezését, a főváros kath. népének községi és hitközségi szervezését viszi keresztül mindkét szempontból érdekeinek megvédésére.

VI. a kivándorlási szakosztály, mely az Amerikába kivándorló testvéreinket gyámolítja vallásilag és anyagilag is, nekik ellátást, szállást biztosít, a megélhetéshez utbaigazítást ad, megmenti az elzúllástól és éhhaláltól.

E szerint a Magyarorsz. Kath. Egyesületek orsz. szövetségében 6 nagyszabású szakosztály működik. A hetedik szerve, mint legfrissebb hajtása, a Kath. Népszövetség, mely alig egy éves s mely a legnépszerűbb fogadtatásra talál mindenütt az országban, hol zászlóját kitűzik a buzgó kezek.

E népszövetséget ajánlotta az erdélyi róm. kath. tanítók figyelmébe nagys. Imets Fülöp Jákó apát elnök úr a nyári szövetségi gyűlésünkön. A népszövetség szervezésére kibocsátott felhívásokat szétosztottuk, de mint látszik, az ügy egészen feledésbe ment. Értekezésem első felében említettem, hogy több mint 18 főpásztor sürgeti a szövetségbe való belépést s több mint 200 esperesi kerület lépett be az orsz. kath. egy. szövetségébe.

Tisztelt Közgyűlés! Akkor, midőn hazánk minden megyéjében megindult a szervezkedés, midőn minden művelt ember s a néptömeg is megmozdul, maradandót, szükségest akar lelki megnyugtatósára az egye-

sülés természetében rejlő erejével alkotni, mi sem maradhatunk tétlenül, hisz a cél nemzeti szempontból végtelenül nemes, közéleti és erkölcsi szempontból feltétlenül parancsoló.

Mi a célja a Népszövetségnek? A tagokat jogvédelemben részesíti. A szövetségben alakul egy jogvédő osztály tapasztalt kath. jogászokból, gazdászokból, ipari, kereskedelmi és más szakokban elismert kitünő tudósokból, kik időnkint üléseket tartanak, felváltva közszolgálatokat teljesítenek. A szövetségi tag, ki tanácsra, védelemre szorul, beadja ügyét akár írásban akár előszóval a szövetséghez; ezt a jogvédő osztály megtárgyalja s a féllel közli az utasítást díjtalanul. A jogvédő osztály áldásosan működik, egyszerűbb ügyekben az igazgatóság jó védelmére a félnek, komplikáltabb ügyekben dr. Zlinszki János alelnök szolgál jogi tanáccsal. S volt eset az Évkönyv szerint, midőn több ezer korona vagyonát így mentették meg a tagoknak. Az ügyiratok száma, melyekben felebezés, kérvény, panasz, szerződés és más hivatalos eljárásban nyújtottak már segélyt — százakra megy már is. A papság, tanítóság és a védtelen nép életében ki ne ragadná meg ezen ingyenes nagy jótéteményt, kinek ne merülne fel életében jogtalanság, sérelem, melyre orvosiást itt nem kap.

Tudják azt azok, kik valaha jogi tanácsot kértek, hogy az egyszerű tanácsadásért is 10 koronát kellett fizetniök az ügyvédnek s még sem indulhattak több esetben a tanács után. Egy évben csak egyszer szoruljunk jogi tanácsra s ha ezt a szövetség jogtanácsosától kérjük, megmarad tiz koronánk. S még micsoda előnyökben részesül az, kinek ügyei megbízható szövetségi jogász, ügyvéd kezébe vannak leléve.

Már a jelen év folyamán a nép erkölcsi és anyagi

védelmére a Népszövetség ingyenes röpiratokat oszt szét. E szövetség felvette napi programjába, hogy a vidéki uzsorák és hitelek ellen is védi tagjait azáltal, hogy Népszövetségi Pénztárokot állít fel idegen tőke nélkül, honnan a tagok felmerülő szükségüket uzsora, tönkretetés nélkül kielégíthetik.

Ezen sok haszonért, ezen sok előnyért, jótéteményért a tagnak mit kell fizetnie? Összesen csak egyetlenegy koronát egy évre.

Rendes tag lehet pártfogó, pártoló és résztvevő tag is. A pártfogó tag 200 koronát, a pártoló tag — testületek is lehetnek — 10 koronát, résztvevő tag évenként 1 koronát fizet a belépési év első hónapjában.

Tisztelt Közgyűlés! Necsak általános egyesületünk álljon be pártoló tagnak a Kath. Népszövetségbe, de álljunk be mindnyájan egyen-egyenként résztvevő tagoknak és amint hazaérkezünk ki-ki az ő községébe, mint csoportvezető 20 tagot nyerjen meg és kezdje meg a szervezkedést. Szervezzék annyi csoportot, ahány 20 tag jelentkezik; nők is lehetnek tagjai; és jelentse be a jelentkezők névsorát a Kath. Népszövetség vezetőségének Budapestre, (VIII. ker. Szentkirályi-utca 28. sz.) s kevés idő múlva megkapja a tagsági okmányt; az egy községben levő csoportok csoportvezetőjük összehívására és több csoport a csoportfelügyelő összehívására összegyűlnek: tanácskoznak a községi, közigazgatási, közgazdasági, hitközségi, megyei tanügyi kérdések felett, melyekre úgy a tehetősebb tagok, mint maga az egyvéleményű csoportok befolyhatnak a társadalmi életben. Mindenki előadhathatja a gyűlésen jogi, községi, tanügyi eseteit, melyekre részint tanácsot nyer, részint pedig a hallgató közönség szerez tanulságot analog eseteihez.

A felügyelők felett állanak a kerületi képviselők,

kik a csoport vezetők és felügyelők jelentéseire a népszövetséget megyei vagy országos szempontból közélről érintő válságos, komoly időkben készítik elő a kerületi gyűlésekre és lesznek előadói a szövetségnek kerületi üléseiben.

Aki tagja 1 koronával a Kath. Népszövetségnek, az egyuttal tagja a Magyarországi Kath. Egyesületek Szövetségének is.

E szövetség már is nagy erőt, nagy hatalmat képvisel Magyarországon. Erről meggyőződhetett mindenki, aki a napokban megtartott kath. nagygyűlés lefolyását, fényét, sikereit minden társadalmi kérdésben megfigyelte. A kath. nagygyűléseket az országos kath. szövetség rendezte és rendezi. A kath. egyház világi és egyházi tagjainak színe java a minisztertől és a biborostól le az egyszerű iparosig képviselve volt ott. 80.000 embert egy eszme, egy cél, egy gondolat és érzés gyűjtött egybe a fővárosban.

Igen Tisztelt Közgyűlés!

Minket jogoson lehet hibáztatni a fagyos közöny és általános érzéketlenség, visszavonulás miatt. Mi az országos nagy mozgalmak, társulások tevékeny életében a nemzeti és vallási érdekek kivivásáért folyó küzdelmes harcokban nem veszünk kellő részt, gyáva nyul módjára meglapulunk itthon s munka, áldozat, szinvallás, lelkesedés nélkül elzárkozva várjuk, míg más hősök érettünk vívni, tanügyi, egyházi, társadalmi és pénzügyi állapotainkat megjavítják. Mi otthon magán és nyilvános társaságokban, ahol kettő vagy több összező, az egymás elleni támadásokban, a fizetésjavításért való vitákban, a közvetlen előljárók gáncsolásaiban epesztjük el erőinket és öröljük meg napjainkat, de tiszteletreméltó egyesületi munkát kihatólag

jövönkre és nagyfontosságú állásunkra keveset végzünk. Ennek bizonyága az is, hogy még Csikmegyéből senki sem tagja az országos szövetségnek, kivéve Gyergyót. 200 esperesi kerület állítja csatasorba megyéje intelligenciáját; 7 szakosztály elszánt vezérekkel izzad a megbomlott és leigázott társadalmi erények és rend visszaállításán; megmozdult a legszélesebb arányokban a katholicizmus minden élő tagja és minket oly későn tud az ország minden megyéjébe elható harsona hangja megébreszteni? Pedig áldozatot sem kívánnak tőlünk. Mert az említett 1 korona nem áldozat, hiszen vele 10—20 korona anyagi és megfizethetetlen szellemi érdekünk van biztosítva.

Ezért habozás nélkül egyhangulag mondja ki a közgyűlés:

1. hogy a csiki általános róm. kath. tanítóegyesület a saját pénztárából kifizetendő 10 korona összeggel belép a Magyarországi Kath. Egyesületek Országos Szövetségébe. Igen, vagy nem?

2. Mondja ki egyhangulag, hogy egyesületünk minden jelenlevő és távollevő tagja is, mihelyt erről értesül, a Kath. Népszövetségbe most 1 korona résztvevő tagsági díj lefizetésével belépik.

3. Egyesületünk jegyzőkönyvileg kérje fel az erdélyi Püspök ur önmagyméltóságát, hogy hasonlóan a 200 esperesi kerület szervezkedéséhez, a csiki esperesi kerületekben is nevezze ki kerületenkint az országos szövetség esperes-kerületi képviselőit és ezeket körlevélben bizza meg, hogy az egyes községekben a plebánosban és tanítóban válasszák meg a csoportok elnökét és az egyes csoportok vezetőit.

4. Kötelezze magát az egyes. minden tagja,

hogy községében az Országos Kath. Népszövetséget megismerteti és azonnal hozzálat a csoportok megalakításához.

Tisztelt Közgyűlés! Ha ezen áldozattal nem járó, csak egy cseppnyi lelkesedést, vallási és nemzeti érzést feltételező feladatnak megfelel az egyesület minden tagja, lefoszladozik lelkünkről a méltó vád minden izomrostja s az öntudat kibékítő hangján mondhatjuk el: munkaszerető fiai vagyunk egyházunknak és hazánknak.

A határozati javaslat négy pontját lelkesedéssel fogadta az egész egyesület s rögtön meg is valószínűsította minden tagja a két elsőt. A két utóbbi pontban foglaltakra nézve az intézkedések most vannak folyamatban.

II.

Igazgatói jelentés

a csiksomlyői róm. katolikus internátussal egybekapcsolt
tanítóképzőről az 1906—1907. tanévben.

Az elmúlt 1906—1907. tanévvel tanítóképzőnk fennállásának 49 évét töltötte be. Az intézet miképen a múltban, úgy a jelen tanévben is öntudatosan szemelőtt tartotta Erdély egykori nagynevű püspökének dr. Haynald Lajosnak, tanítóképzőnk dicső alapítójának szándékát: a jó tanítóképzést s ezuton a népnevelést.

Hivatkozva az előző év értesítőjére, folytatólagosan a következőkben teszem meg igazgatói jelentésemet:

1. Az intézet állapota.

1. A tanári személyzet és működése.

Tanítóképzőnk tanári személyzetében változás nem állott be.

Betegségek miatt többször volt szükség helyettesítésre, mit a testület végzett.

Zsögön Zoltán helyettes tanárt rendes tanárrá nevezte ki a főtanhatóság 1906. évi július hó 21-én 5 évi helyettes tanári működése után.

1. A tanári testület munkaköre.

Folyószám	N é v	Munkóidő óráinak száma			Tantárgy, osztály, óraszám	Heti óraszám	Jegyzet
		Összesen	Int.				
			Jelenl.	Jelenl. minős.			
A) Igazgató							
1	Karácsony József, igazgató, okl. rendes tanár	15	10	10	Törtéan I. 1 Lélektan II. 3 Nev. oktatásban III. 3 Neveléstört. és isk. szervezett IV. 3.	10	
B) Tanárok:							
2	Dományáncz Péter, okl. r. tanár	31	6	6	Zene I—IV. 20 Rajz I—IV. 2	22	II. o. főnöke
3	Ladó János, okl. rendes tanár	5	5	5	Tört. IV. 3 Történelem II. 2. Történelem I 2. III. 3. Alkotmánytan IV. 2. Magyar nyelv II. 4. Szépirod. I—II. 2. Magy. III. 3. Torna III—IV. 1	22	I. o. főnöke
4	Zsögön Zoltán okl. r. tanár	4	4	4	Magy. I., IV. 7 Német I—IV. 6 Rajz II—III 2. Földrajz I—III. 6 Torna I—II. 1	22	IV. o. főnöke, könyvtáros, az Önképzőkör vezetője
5	Páll Ferencz, alapvizsg. tanárj. h. tanár	3	3	3	Mennyiségt. I—IV. 10 Természettan 4 Ter. és kémia 7	21	III. o. főnöke. A természettani szertár őre
6	Kovács András, h. tanár	3	2	2	Hit- és erkölcsstan I—IV 9 Nyak. isk 5	14	A tan.-képző exhorta- tora és a Mária tar- sulat vezetője Ért. jegyző
7	Dr. Kolonics Dénes, okl. egéssz. tanár	3	3	3	Egészségtan IV. 1	1	int. orvos
8	Xántus Elek, gyak. isk. okl. rendes tanító, segédtanár	18	9	9	Kézím. I—IV. 4 Tanítóképzőben. A gyá- korló-iskola 4 osztá- lyának összes tárgyai Gyak. kiképz. Művészet 1	5	
9	Frankl Bódog, földműv. isk. igazg. okl. gazdaszaktanárr		3	3	Gazdaságtan 1 Berendezést.		Tanította: a gazdaságtant IV. o.
10	Kertész István		2	2		1	" I. oszt.
11	Páll Sándor		1	1		1	Állattenyésztést. III. oszt.
12	Benedek Samu		1	1		1	Növénynt. II.

2. Adatok az év történetéhez.

1906.

Augusztus 29-én tanári értekezletünk kijelölte a tanárok tárgyait, határozatot hozott a beiratási idő, javító vizsgák és a tanév megkezdésére vonatkozólag.

Augusztus 29., 30., 31. A tanítóképző növendékeinek javító vizsgája.

Szeptember	1., 3. Beiratások. 4. A tanév ünnepélyes megnyitása. »Veni Sancte«. Fegyelmi és rendtartási szabályok felolvasása. 4. Az előadások megkezdése. 6. Javító tankép. 8. Ünnepek. 22. A növendékek gyónása d. e. 10 órától. 23. Az ifjuság közös áldozása. 28. Országos vásár. Szünnep.
»	
Október	2. Általános róm. kath. tanítóegyesületi gyűlés, szünnep. Az ifjuság részt vett a tanítói gyűlésen. Zene- és énekdarabokat adott elő Dományáncz Péter zenetanár vezetésével. Karácsony József a róm. kath. általános tanító-egyesület gyűlését az értesítő elején közölt értekezéssel nyitotta meg. 4. Királyunk Ő Felségének névnapja. A tanárikar az ifjúsággal együtt szent-miséjét hallgatott.
November	1. Mindenszentek ünnepe. Szünnep. 2. Halottak napja. Szünnep. 3. Engedélyezett szünnep. 4. Püspök ur Önegyméltósága nevénapja. Szünnep. 5. Szent-Imre. Szünnep. 19. Erzsébet királyné halálának emléknapja, mely napon az intézet
»	

- tanári kara a növendékekkel együtt szentmisét hallgatott.
- December 8. Mária szeplőtlenfogantatása. Ünnepek.
 » 15. Szent gyónás. 10 órától előkészülés.
 » 16. Áldozás.
 » 23. Délelőtt 12 órától szünidő jan. 3-ig bezárólag.

1907.

- Január 6. Vizkereszt, szünnap.
 » 27. Tanári értekezlet, I. félévi osztályozás.
 » 31. Az értesítők kiosztása.
 Február 1. Országos vásár. Szünnap.
 » 2. Gyertyaszentelő Boldogasszony. Ünnepek.
 » 19., 20., 21., 22. Lelkigyakorlatok.
 Március 6. Selyemtenyésztési előadást tart Prehál Henrik főfelügyelő.
 » 19. Igazgatói szünnap.
 Márc. 23-tól ápril. 4-ig. Husvétii szünet.
 Április 11. A 48-as törvények szentesítésének emlékére isk. szünnap.
 » 29. Az erdélyi státus referense látogatást tart.
 Május 1. Igazgatói szünnap.
 » 17—22. Pünkösdi szünet.
 » 13., 14. A IV. éves magántanulók írásbeli vizsgálata.
 » 15., 16. A IV. éves rendes és magántanulók osztályvizsgálata.
 » 22., 23., 24. Tankép. írásbeliek.
 Junius 15., 17., 18. Szóbeli tanképesítő és kántori vizsgálatok.
 » 12., 13. I., II., III. éves magántanulók írásbelije.
 » 19., 20., 21., 22. Az I., II., III. évfolyam osztályvizsgálata.
 » 22. D. u. a magántanulók szóbeli vizsgálata.

Június

19. D. u. a gyak. isk. vizsgálata.
8. Királyunk Öfelségének koron. 40 éves évfordulója emlékére iskolai ünnepély szent misével és Te Deummal. Az iskola ünnepély műsora állott 2 énekből, 2 zene darab előadásából, 2 szavalat és 1 ünnepi beszédből.
23. Evzáró értekezlet.
29. Te Deum s az év ünnepélyes bezárása, bizonyítványok kiosztása.

3. Vallási és erkölcsi élet.

Az intézeti előljáróság a leggondosabban ápolja a növendékek vallási érzületét; az ifjuság a rendes négyszeri gyónáson és áldozáson kívül nyárban is 2-szer, sőt többször járul a szentségekhez, részt vesz a 9 keddi búcsún, a keresztyáró és búzaszentelő ájtatosságokon és Szent Antal 9 keddi búcsúján.

Minden vasárnap és ünnepen meghallgatja a nagymiséét és szent beszédet. A rózsafüzér társulat intézetünkben 1898. február 2-től áll fenn. Vezetője a hittanár, van 5 rózsza s minden rózsza élén egy ifju, mint vezető. Sorsolás minden hó I-ső vasárnapján tartatik. A vallásosság ápolására és erősítésére nagyon jótékony befolyással van s az ifjuság lelkiismeretesen teljesíti ebbeli kötelemét.

Püspök úr öxellenciája a vallási élet megszilárdítása és az ifjuság kegyelmi életének biztosítására február 19., 20., 21., 22. Müller Lajos atya vezetése mellett szent gyakorlatokat tartott, melyek a természetfeletti kegyelmi életre a lelket felemelni és ott állandóan megtartani a legbiztosabb eszközöknek bizonyultak mindenkire nézve. A szent gyakorlatok napirendje és intelme a következő volt:

A husvétii lelkigyakorlatok rendje a csíksomlyói r. kath. tanítóképzőben :

- Február 19. Délelőtt 8 óraker: Veni Sancte. I. szent beszéd, utána szentmise hallgatás, szünet.
Délelőtt fél 11 óraker II. szent beszéd.

Február 19. Délután 3 órakor III. szent beszéd, lorettói litánia, áldás.

Február 20., 21. Délelőtt úgy, mint előző napokon.

Délután 2 órakor szent beszéd, előkészület a szent gyónásra, estig gyónás.

Február 22. Délelőtt 7 órakor szent beszéd, szentmise, közös szent áldozás, búcsúimák: Te Deum.

Jegyzet: Minden szent beszéd előtt egy negyed órán át olvasás: Szent Imre, Kempis T., Jézus Krisztus a tanítók eszményképe, az Erényesség zátonyai. Szent beszédek előtt és után ének: „Keresztények sirjatok“. „Álla a keserves anya“. „Könyörülj Istenem“. „A keresztfához megyek“. „Kinek szivét a megígért fájdalomtör“.

Intelmek a lelkigyakorlatok idejére.

I.

A lelkigyakorlatok számára kitűzött napok nem szünnapok, hanem a komoly elmélkedés és a bűnbánat ideje; azért a tanulók fordítsák azokat lelkiüdvök komoly munkálására.

II.

Lelkiismeretesen tartsák meg a komoly csendet, mely kizárja e napokon az összejöveteleket, a társalgást és a beszélgetést. — Látogassák a legméltóságosabb Oltáriszentséget a templomban, mely egész nap nyitva áll; olvassanak vallásos könyveket, a fennmaradó időben foglalkozhatnak tanulmányaikkal is.

III.

A szent beszédek hallgassák feszült figyelemmel és azután is gondolkozzanak azoknak főbb pontjai felett, mélyedjenek be azoknak igazságaiba, hogy ekképen meghatva a jóban és erényben tartósan megmaradhassanak.

IV.

Minden elmélkedés után rövid ideig (4—5 percig) gondolják át újra a halottakat; irjanak fel néhány jó gondolatot későbbi időre és jegyezzék fel jó feltételeiket is.

V.

Készüljenek lassankint a szent gyónásra s nagyon ajánlatos, hogy 1 évről vagy hosszabb avagy rövidebb időről általános gyónást végezzenek.

VI.

Vizsgálják meg magukat főbb hibáik és rossz hajlamaik szerint ; gondolkodjanak arról, hogyan küzdhetnek eredményesen azok ellen.

VII.

Igyekezzenek naponként elmondani a szent olvasót és gyakoroljanak ezen néhány nap alatt több hasonló áhitatot.

4. Internátus, fegyelem, egészségügy.

A tanítóképző-intézetben lévő internátus berendezése, napirendje és szabályai ugyanazok, mint azok az 1897—98-ik év értesítőjében foglaltak.

A két internátusban összesen 50 növendék nyert szállást. S így Püspök ur önagyméltósága ezzel a régi megbízhatatlan szállásrendszert megszüntette. A fegyelem jó volt.

Intern. havi illeték 19 korona 20 fillér volt, melyért szállás, teljes ellátás és világítás járt.

A többi növendék a szülői háztól járt intézetünkbe.

Az internátusi fűtésre és világításra 2233—1901. július 20. szám alatt az erdélyi püspök úr 350 koronát utalt ki az idén is.

Az intézeti orvos naponkint a jelentkező betegeket megvizsgálta s a szükséges gyógykezelésben részesítette. Általában az egészségi állapot kedvező volt, mivel hevenyfertőző bántalom nem fordult elő. Leggyakrabban a légző és emésztő-szervek bántalmai észleltettek, különösen mandulalob, torokhurut, hörgihurut, csúzos bántalmak s a téli hónapokban fagy daganatok.

Csíksomlyó, 1907. június hó.

Dr. Kolonics Dénes.

5. Segélyek, ösztöndíjak, költségvetés.

Az erdélyi Püspök úr öngyméltósága a tanári személyzetnek fizetési pótlék, szálláspénz és óratöbblet címén 993 korona 33 fillért volt kegyes kiutalni a jelen tanévben.

Tíz növendéknek segélyképpen: Udvard Ferenc I., Dobos András I., Sárpátki János II., Opra Béla II., Kacsó Gáspár II., Baki Ferencz III., Szabó Elek IV., Paizs András IV., Kovács József IV., Ambrus István IV. éveseknek 80—80 koronát; Szabó Béla II., Afra Tamás III., Salló Balázs IV. és Koncsag Dénes III. éveseknek 120—120 korona főpásztori segélyt adományozott; összesen 1280 korona.

A két internátusnak Öxellenciája adománya fűtés és világításra 350 korona.

Öngyméltósága püsp. magánpénztárából ezek szerint az intézet élvezett összesen 2623 korona 33 fillért.

Csikvármegye 600 koronával járul intézetünk felsegítéséhez, mely tanári fizetési pótlékokra használtatik fel.

A Simon-féle zenei alap kamatait 30 koronát Szabó Elek IV. éves, a Földes József neveléstanra tett alap kamatait 7 koronát Afra Tamás III. éves, Földes Dávid alap kamatait 4 koronát a legjobb viselet és szorgalomért Afra Tamás III. éves; Bálint és Társai magyar irodalomra tett alap kamatait 3 koronát Sárossy József IV. éves nyerte el.

Karácsony igazgató kitűzött 15 koronáját Ambrus István és Sárossi J. nyerte el.

Az alapok megnevezése, honnan a költségek fedeztetnek.

A r. kath. isk. pénz-alapja	Tandij, értesítő okm. illeték	Fogarassy-alap gyűntefelvért és Csikvármegyén isk. pénzalapj.	Erd. r. kath. elemi isk. alap	Püspöki pénztár	Csikvármegye évi segélye	Államsegély 1907. Jan. 1-től	Összesen
7503.60	1288.61	1460 1220 2680	2400	2632.38	600	4300	21404.54

6. Oktatás. Végzett tananyag.

Tanítóképzőnk tanulmányi életét illetőleg szigorúan ragaszkodtunk a tanítóképzők új tantervéhez. Főtörekvésünk volt az egyes tárgyakból a tanterv kereteit szemelőtt tartva szerves tudományegységet nyújtani növendékeinknek, hogy

a részletek a nagy egészbe beleillesztődven, a tudás és methodikai haszna, gyakorlati értékesítése kövesse tanítványainkat az életbe.

Az előadott tananyagot, az órarendet, a tanulmányi előmenetelt és használatban lévő tankönyvek jegyzékét a következőkben adjuk.

1. Hittan.

I. oszt. heti 3 óra, a többi osztályokban 2–2 óra.

Tanította: *Kovács András.*

I. osztály. Kathelikizmus. A vallás és vallástan fogalma, felosztása, a hit és hitvallás. Az egyedül igaz hit, ennek öre és forrásai. A szentírás és hagyomány.

Az apostoli hitvallás 12 ágazata. Az Isten fogalma és létezése. A Szentháromság. Az első ember teremtése, bűnbeesése és a megváltás. Jézus Krisztusnak a megígért Megváltónak születése, kereszthalála, dicsőséges feltámadása és mennybemenetele, eljövetele, mint ítélő-bírónak. A Szentlélek működése az egyházban és a lelkekben. Az egyház fogalma, feladata, ismertető jelei. A szentek egyezsége. A megszentelés művének részletezése. A segítő és megszentelő kegyelem. A szentségek fogalma és felosztása. Egyenkint minden szentség fogalma, jellege, kiszolgáltatója, külső jelei és hatásai. A szentelmények. A halál, ítélet és a feltámadás. Az ember végső célja és az örök üdvösség.

II. osztály. Kath. keresztény erkölcstan. Az erkölcsről és az erkölcsi törvényekről általában. Erények és bűnök. Az Isten tíz és az anyaszentegyház öt parancsáról részletesen. Társadalmi és hazafiui kötelességeink. A keresztény életmód.

III. osztály. Egyháztörténelem. Fogalma, célja, haszna, felosztása. Az egyház megalapítása. Keresztény üldözések. Nagy Konstantin fellépése. Az egyház befolyása a vadnépekre. A IV. és V. század eretnekségei. A képprombolás. A keleti egyházszakadás. Az investitúra harc. Keresztes háborúk s azok eredményei; a lovagrendek. A magyar nemzet megtérése. A pápák viszonya Magyarországhoz. A magyar hitélet. Luther fellépése és tanai. Kálvin, Zwingli és az unitáriusok. A trienti

zsinat. Az új-kori hitetlenség; a szabadkőművesség. A francia forradalom. IX. Pius, XIII. Leo pápák. Az egyház állapota Magyarországon a legujabb korban.

IV. osztály. Hitoktatástan. A hitoktatástan és felosztása. A hitoktatás kezelője. A tanító munkaköre a hitelemzésnél. Gyermeismeret. A gyermek vallásoktatásának főcélja. Az értelem meggyőzésének feltételei. A bizonyítékok forrásai. A hitoktatás menete és alakja. A tananyag megértetése és betanítása. Bizonyítás és cáfolás. A hitoktatás fokozatai. Bibliai szemléltető képek s azok használata. A hitoktatás általános elvei. A hitoktatás módszere a különféle felosztású iskolákban. A katekizmus, biblia, szertartástan, egyháztörténelem tanításának módszere. Az imák és egyházi énekek betanítása. Az első szent gyónás és áldozás s a bérmlásra való előkészítés. Módszertanilag kidolgozott hitelemzések ismertetése.

2. Neveléstudomány.

Tanította: *Karácsony József.*

a) Testtan. Az I. osztályban heti 1 óra. Az emberi test alkotó elemei, sejtképződés és szövetek az emberi csontváz, izmok. A bőr testtani és egészségügyi ismertetése; a mozgás. A táplálkozás és szervei, a vér és vérkeringés, lélegzés, beszélőszerv, idegrendszer. A kiválasztás, érzékek, életkorok. A IV-ed éven 1906/7. tanévben előadott tananyag az egészségtanból heti 1 órában: Az egészségtan feladata, a lakás, táplálkozás, testi ápolás, munka és foglalkozás, a fertőző betegségeket előidéző mikroorganizmusok és az iskolában gyakrabban előforduló fertőző betegségekről s azok elleni védekezésről, segélynyújtás baleseteknél és életmentés. Az egészségtant előadta Dr. Kolonics Dénes intézeti orvos.

Előadott az egészségtan módszerere a népiskolákban.

b) Lélektan. A II. osztályban heti 3 óra. Az emberi lélek fogalma, működése, halhatatlanság, egyéni természete, alvás, álmodás, lelki betegségek. A megismerés alakjai; érzés, észrevevés, szemlélés, figyelem, képzetalkotás, emlékezés, képzelődés. Gondolkodástan. Az értelem működése; a fogalomalkotás, ítélet, következtetés törvényeinek megismerése. Az ész és eszmék. Az érzelmek tana. Egyéni, társadalmi

és vallási érzelmek. Az ösztön és akarat. Az ismerő, érző és akaró tehetségek fejlesztéstana részletesen.

c) *Nevelés- és oktatástan.* A III. osztályban heti 3 óra. Az ember rendeltetése, a nevelés fogalma, célja, eszközei általában. A nevelés egyes eszközei különösen. A fegyelmezés fogalma és eszközei. A szoktatás általában és különösen. A jutalmazás és büntetés nemei. A példa, az iskolai fegyelem ágai, közreható közegek. A nevelés főelve és a nevelés elvei általában. Az ember természetéből, rendeltetéséből folyó elvek.

A tanítás anyaga. A tanterv, a módszer: általános és részletes tanmenet, a tanulás és tanítás alakjai, szemléltetés, közlés, kifejtés, könyv nélkül való tanulás, ismétlés, begyakorlás. Tanszerek. Általános elvek.

d) *Neveléstörténelem, szervezettan.* A IV. osztályban heti 3 óra. Görög, római nevelés. Zsidó és keresztény nevelés. A középkor nevelése. Reformáció kora. A különböző neveléstani irányok küzdelme a XVII—XVIII. században. A nevelés új korona. Magyar tanügy Szent Istvántól napjainkig. Iskolaügy és az állam; a nevelésügy és bölcsélet, a magyar népoktatás részletesen a XIX. és a XX. századaan. A népoktatás alaptörvényei, rendeletek és utasítások, a népiskolai hatóságok részletesen. A tanítók nyugdíjazása. A népiskolai tanév kihirdetése, a tanulók felvétele. Mulasztások, büntetések, statisztikai adatok. Az iskolaszékek szervezése, tagjai és teendői. A tanítók illetményei, 30 filléres járulékokról, beiratási díj, tandíj, ötödéves korpótlék, hivatalos iskolai ügyvitel, bizonyítványok. Az iskola, udvara, felszerelése.

3. Gyakorlati kiképzés.

Vezette: *Xántus Elek.*

A II. éves növendékek, mint olyanok, akik már némi módszertani ismeretekkel bírnak, naponkint felváltva hospitálnak a gyakorlóiskolában. A gyakorlóiskolai tanító folytonos jelenlétében fogadják és elbocsátják a növendékeket. A feladványokat átnézik és azokra észrevételeiket megteszik. Leírják a heti lecketervet.

A gyakorlóiskolában végzett tanításról jegyzetet vezetnek, azt tisztázva, csinosan kidolgozva átadják a gyakorló-

iskola tanítójának az észrevételek megtétele céljából. Szünet alatt behatolni törekszenek a gyermek kedélyvilágába, vezetnek és részt vesznek a játékokban, s tapasztalataikat közlik a gyakorló tanítóval.

A III. éves növendékek hospitálnak. Éber figyelemmel tartoznak kíséni a gyakorlóiskolában történeteket s azokról kimerítő jegyzeteket vezetnek. Jegyzeteiket beadják a gyakorló iskola tanítójának felülvizsgálatra.

A magánfoglalkozások pontos végzését ellenőrzik s az átvizsgálásnál segítségére vannak a gyakorlóiskola tanítójának.

Figyelemmel kísérik az iskolai naplók és nyomtatványok vezetését. A tanórarendet leírják, mindennel és mindenkép törekednek behatolni az iskola beléletébe s ott magukat, mint leendő tanítók otthoniassá tenni.

Ezen osztály növendékei heti 1 órában gyakorlati tanítást tartanak sorrendben. Tanítottak: a beszéd-értelemgyakorlat, írás-olvasás, számtan és földrajzból.

Volt összesen 57 tanítás 57 órában.

A tanítónövendék a tanításra kijelölt nap előtt 8 nappal kikapja tárgyát és azt 3 nap alatt a módszeres kívánalmaknak megfelelően elkészítve beadja a gyakorlóiskolai tanítónak, aki azt mind nyelvtani, mind pedig módszeresség szempontjából felülbírálja, észrevételeit megteszi s a szükséges útasítással ellátva visszaadja a növendéknek.

A gyakorlati tanítást tartó növendék osztálytársai előtt 10 perccel megjelenik a gyakorlóiskolában, a magánfoglalkozások kiadására előkészül, a gyakorlóiskolai növendékeket, mihelyt a szünet vége jeleztetett, bevezeti a tanterembe, ahol már osztálytársai is megjelentek. A tanítást tartó növendék átveszi az iskola vezetését.

A magánfoglalkozásokat kiadja, a magánfoglalkozást végző osztályokat folytonosan ellenőrzi tanítás közben is. Osztálytársai helyeiken jegyeznek bírálati füzeteikbe a következő bírálati szempontok szerint:

A fellépő növendék:

1. állása,
2. hangulata,
3. hangja,
4. kiejtése,

5. nyelvezete,
6. fegyelmezése.
- Tárgyának kezelése:
 1. Meg volt-e az előkészítés?
 2. Helyes volt-e az új anyagra az átmenet?
 3. Meg volt-e az új anyag kellő tárgyalása, a kívánt módszer alkalmazásával történt?
 4. Fordított-e kellő időt a részben kihozott tantételek begyakorlására és helyes összefoglalására?
 5. Felölelte-e a tanítás anyagának minden szükséges részét?
 6. A lényeges részeket a kevésbbé lényegesektől megtudta-e különböztetni, ez utóbbiakra nem fordított-e igen sok időt az előbbieik rovására?
 7. A tanításból nem hiányzott-e a logikai egymásután s az anyag elrendezése könnyen áttekinthető volt-e?
 8. Helyesen volt-e kijelölve a tanítás célja?
 9. Az új anyag átadásánál volt-e tekintettel a tanítást végző növendék a gyermekeknek a tárgyból szerzett biztos ismeret alapjára, vagy nem épített-e sokat ez ismert alapra?
 10. Meg volt-e a kívánt szemléltetés, helyesen és kellő időben használta-e a taneszközöket?
 11. Nem beszél-e igen sokat, vagy nem volt-e fukar beszédjében?
 12. Jól használta-e a kérdő és önkifejtő tanalakat?
 13. Volt-e kellő rendszer a tananyag feldolgozásában?
 14. Helyesek voltak-e kérdései, a kiegészítő kérdéseket tudta-e alkalmazni?
 15. Nem mellőzte-e a gyengébb tanulókat, a kérdéseket általánosságban adta-e fel?
 16. A gyermek feleletét nem ismételte-e?
 17. Az érzelmek felkeltésére és a szív nemesítésére törekedett-e?
 18. Figyelt-e a mellékosztályokra, helyes volt-e a fegyelmezés?
 19. Megtanulta-e a tanítást, minő volt az eredmény?
 20. Közben-közben volt-e erkölcsi tanulság?

21. Nem ment-e túl a rendelkezésére álló időn, azaz be tudta-e osztani az időt?

A heti gyakorlati tanítások voltak hétfőn délután 2-től 3 óráig, kedden 10-től 11-ig, csütörtökön 3-tól 4-ig, péntek és szombaton 3-tól 4-ig volt a bírálat. A tanításokat a növendékek felváltva négyenkint bírálták és azok bírálata után a tanítónövendék védte magát, végül a gyakorlóiskolai tanító, mint bíráló elnök mondta el véleményét. Jelen voltak a szaktanárok is, akik szintén megtették megjegyzéseiket.

Minden bírálatról a növendékek felváltva jegyzőkönyvet vezettek.

A negyedéves növendékek nemcsak hetenkint 4 órában, de az arra kijelölt időben napokig is tanítottak úgy, mint a 3 órai tanításnál minden tárgyból. A 4 órára kiadott tananyagot írásban adták be s annyi időre kellett azt kidolgozni, mint a III. éveseknek. t. i. kikapták az anyagot a tanítás előtt 8 nappal, beadták 3 nap múlva, a felülbírálat még azon a napon megejtetett és a tanítási dolgozat visszaadatott a növendéknek, hogy abból kellőképp elkészülhessen.

A heti 1 órai tanítás tartatott minden csütörtökön délelőtt 9—10-ig és bíráltatott csütörtökön 2—3-ig.

A bírálatok ugyanazon szempontok szerint történtek, mint a III. éves növendékeknél.

A napos tanításokra maguk írták elé a napi tananyag mennyiségét, mindenben ők intézkedtek a gyakorlóiskolai tanító folytonos utasításai és vezetése mellett.

A gyakorlóiskolai tanító mind a III., mind pedig a IV. éves növendékeknek időnkint mintatanításokat tartott. Tanításokat mutattak be: Pál Ferenc, Kovács András, Zsögön Zoltán, Ladó János tanárok is a min. rendelet értelmében.

4. Magyar nyelv.

Tanította: *Zsögön Zoltán.*

Az I. és IV. osztályban. I. osztályban heti 4 óra. Végzett tananyag.

1. Hangtan. A magyar nyelv hangjai. A hangok leírása.
2. Szótan. A szavak változásai. Névszók. Főnév. Melléknév. Számnév. Névmás. Névelő. Határozószó. Kötőszó. Igék.
3. Mondattan. Az egyszerű mondat nemei. A mondatrészek.

Alany. Állítmány. Kiegészítő. Tárgy. Határozó. Jelző. A szórend. Az összetett mondat. Mellérendelt mondatok. Alárendelt mondatok. A körmondat.

II. A stílus. A fogalmazás. A stilisztika. A stílus általános tulajdonságai. A stílus helyessége, szépsége. A stílus fajtái. Ügyiratok.

Házi és iskolai olvasmányok; a tanterv kívánalma szerinti számmal. Versck könyv nélküli betanulása.

Írásbeli tételek. Havonként két iskolai dolgozat: Az arckép. (Részlet »Gyulai Pál«-ból, diktálás után). A »Füstbe ment terv« átalakítása. Képzők és ragok. Lehel kürtje. (Előolvasás után). A főnévi igenév. A Nap. Jézus Krisztus felátadása. Virágtalan növények. Az idegrendszer. A magának való. (Előolvasás után). A tanítóképző. Szabadon választott vidék leírása. Szóképek. A katolikus egyház Jézus Krisztus igaz egyháza. Levél. Jegyzőkönyv.

II., III. osztály, heti 4—3 óra. Tanította: *Ladó János*.

II. osztály. Végzett tananyag: Mi az irodalom? Költészet és próza. Poetika és retorika. Miért tanulunk poetikát és retorikát? A poetika feladata. A költői alkotás. A közvetlenség. A nemzeti költő. A költészet nevelő ereje. A költészet célja. A művészetek. A művészetek felosztása. Az esztetika. A szép. A szép feltételei. Ideálmizmus és réalizmizmus. A szép fajtái. A fenség. A kellem. A szép a költészetben. Próza és vers. A ritmizmus. A gondolat ritmizmus. A rím. Nemzeti és idegen verselés. A nemzeti vers. Az ütemek. Hangszuly és időmérték. — A refrén. — A verslábak. — A verssorok. — A versszakok. Görög versszakok. A nemzeti és idegen versformák összehasonlítása. Népköltészet és műköltészet. A költői műfajok. A líra általában. A dal. A népdal. A dal fajtái. Az óda. A Hymnus. A dithyramb. A rapszódia. Az elégia. A szatira. Az epigramma és gnóma. A tanító költemény. Lírai elemek másféle költeményekben. A lírai leírás. A lírai költészet jelentősége a tanításban. Az elbeszélő költészetéről általában. A nép mese. A mese pedagógiai jelentősége. A monda. A mythosz. A legenda. Az epikai dal. A költői elbeszélés. A ballada és a románc. Az idyll. Az epikai leírás. (Élet és jellemkép). A didaktikus epika. A tanító mese. A parabola. A paramythia. Összefoglalás.

Retorika.

A retorika feladata. A retorika részei. Az írásmű tárgya. A cím. Az alapeszme. Az írásmű anyaga. Az anyag feltalálása. A tapasztalás. Az elmélkedés. Az anyag elrendezése. A szerkezet. A kidolgozás. Az előadás módjai. A prózai műfajok. A leírás. Az elbeszélő próza kétféle neme. A történetírás segédtudományai. A tudományos intézetek. A történeti bírálat. Az anyag elrendezése és előadása. A történetírás műfajai. Az évkönyvek. A krónika. A napló. Az emlékirat. Az életrajz. A korrajz. A nemzeti történelem. A világtörténelem. A történetírás fejlődése. Összefoglalás.

Iskolai és házi olvasmányok.

Próza.

Szinnyei József: A magyar nyelv rokonai. Balassa József: A magyarírás története. Horváth Mihály: A magyar keresztény egyház teljes meghonosulása. Szalay László: A tatárjárás Magyarországon. Sebestyén Gyula: Az Árpádok öröksége. Salamon Ferenc: A magyar nemes ifjak nevelése a XVI. században. Bethlen Miklós: Apácai János. Fraknói Vilmos: Pázmány fellépése, egyénisége és munkásságának eredményei. Apor Péter: Diákélet Kolozsvárott a XVI. században. Mikes Kelemen: Törökországi levelei. Fináncy Ernő: A népoktatás állapota a régi rendszer utolsó éveiben.

Költészet.

Ének Szent István királyról. Balassa Bálint: Boldogtalan vagyok, A magyar nemzetnek romlott állapotjáról. Faludi Ferenc: A feszülethez. Az Ur Jézushoz. B. Amade László. Dal. Versegly Ferenc: Lilla. Kazinczy Ferenc: XI. novemb. MDCCCIV. Csokonai Vitéz Mihály: Az estvéhez, A reményhez, Szegény Zsuzsi a táborozáskor. Kisfaludy Sándor: Hymfy szerelme. Kisfaludy Károly: Csalódás, Nép-dalok. Vörösmarty Mihály: A merengőhöz, Jóslat, A kis leány baja. B. Eötvös József: Végrendelet. Petőfi Sándor: Honfidal, Paripámnak az ő színe fakó. Alku. A kisbéres. Arany Jánosnál, Csata dal. Tompa Mihály: A madár fiaihoz,

Levél egy kibujdosott barátom után. Arany János: Fíamnak, Ráchel siralma, Dayka Gábor: Titkos bú. Csokonai Vitéz Mihály: A magánossághoz. Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz, Felsőbükki Nagy Pálhoz, Fohászkodás. Berzsenyi Dániel: Wesselényi hamvaihoz, Osztályrészem. Kölcsey Ferenc: Esti dal. Kisfaludy Károly: Mohács. Vörösmarty Mihály: Kis gyermek halálára, Fóti dal. A vén cigány. B. Eötvös: Búcsú. Petőfi Sándor: A hazáról, Egy gondolat bánt engemet, Szeptember végén, A magyarok Istene, Minek nevezetek. Arany János: Összel, A dálnok bújja, Széchenyi emlékezete. Virág Benedek: Bessenyei Györgynek emlékezete. Vitkovits Mihály: A mai világ. Verseghy Ferenc: Az igazi bölcs. Kazinczy Ferenc: Könyörgés, Mi fáj? Nehéz és könnyű, A nagy titok. Kölcsey Ferenc: Emlék lapra. Kisfaludy Károly: Irói tanács. Vörösmarty Mihály: Kisfaludy K. sirjára, Pázmán, Magyarország címere, Deák Ferenc, Gondolatok a könyvtárban. Czuczor Gergely: Selyem tenyésztés, Hunyady János. Petőfi Sándor: A magyar nemes, Pató Pál úr, Okatootáia. Arany János: A rab lelkek, Vojtina ars poetikájából. Faludy Ferenc: A kesergő pásztorok. Csokonai Vitéz Mihály: A feléledt pásztor. Petőfi Sándor: Erdei lak. Tompa Mihály: Erdei lak. Kerényi Frigyes: Erdei lak. Petőfi Sándor: A pusztá télen, A kutyakaparó, Állj meg, Felleségem. Arany János: Családi kör. Gyulai Pál: Erdély. Gróf Ráday Gedeon: Viz, szél, becsület. Szentmiklósi Alajos: Az egér. Fáy András: A művész lepke. Czuczor Gergely: Az öreg és fiai, A fülemile és a béka. Greguss Ágost: Az Alföld bújja. Tompa Mihály: Verespatak. Mindszenty Gedeon: Magyarország védasszonya. Arany János: A hegedű, Szent László. Ének Pannonia megvételéről. Szilágyi Mihály és Hajmási László históriája. Esztergom megvételéről. Kölcsey Ferenc: Szép Lenka. Kisfaludy Károly: A sasztolt, A bánkodó férj. Vörösmarty Mihály: Szilágyi és Hajmási, Salamon, Szép asszony. Czuczor Gergely: Hunyady, A legszebb ének. B. Eötvös József: A megfagyott gyermek. Bajza József: Isten hozzád. Garay János: Kont, Zarándok. Petőfi Sándor: Falu végén kurta kocsmá, A király esküje, Tárkányi Béla: Coriolán. Arany János: Both bajnok özvegye. V. László, Mátyás anyja, Rozgonyiné, A welsi bárdok. Gyulai

Pál: Hadnagy uram. Szentjóni Szabó László: Az együgyű paraszt. Garay János: Az obsitos. Vörösmarty Mihály: Szép Ilonka. Arany János: A fülemile, Az első lopás. Ezen költemények javarésze könyv nélkül.

Írásbeli tétel. A rím elhelyezéséről. Görög verssorok. A csiksomlyói róm. kath. tanítóképző. A tatárjárás Magyarországon: A szép érzelme és fejlesztése. Pázmány fellépése, egyénisége és munkásságának eredményei. A francia forradalom fontossága. Egy kirándulás. A templom és az iskola. A történetírás segédtudományai.

III. osztály. Végzett tananyag: Vázlatosan ugyanaz, ami a II. éven, továbbá:

Poetika.

Az éposz fogalma és sajátosságai. Az éposz fajtái. A népéposz. A homeroszi époszok. A homeroszi époszok jellemzése. A Nibelung-ének. A Kalevala. A műéposz. A Zrínyiász. A Zrínyiász (jellemzése) jelentősége. Zalán futása. Buda halála. A romantikus éposz. A »Toldi« trilogia. Toldi. Toldi szerelme. Toldi estéje. Vörösmarty kisebb époszai. A vallásos éposz. A vig éposz. A drámáról általában. A dráma szerkezete. A dráma fajtái. A dráma külső alakja. A tragikum. A komikum. A görög dráma. Az újkori dráma. A magyar dráma. Kisfaludy Károly drámái. Kisfaludy Károly vígjátékai. Vörösmarty drámái. Katona József. Bánk bán. Szigligeti színművei. Csiky Gergely darabjai. Tóth Ede. Madách Imre. Az ember tragédiája. (A jelenkori dráma). A regény. A novella és rajz. A regény irodalom fejlődése. Az első uttorok. Fáy András. Bárá József Miklós, Eötvös regényei. Bárá Kemény Zsigmond regényei. Jókai Mór. Az új földesúr. Az újabb regényírók.

Retorika.

Az értekezés. Az értekezés fajtái. A szónoki beszéd. A szónoki beszéd szerkezete: I. Bevezetés, II. Fölvilágosítás, III. A megindítás. (Befejezés). A beszéd fajtái. A szónoklat története. Összefoglalás.

Olvasmányok.

A néhai bárány. (Mikszáth Kálmán). A mennyei parittyá kövek. (Jókai Mór). Zrínyi a költő. (Salamon Ferenc).

Cserhalom. (Erdélyi János). Buda halála. (Riedl Frigyes). Bánk tragikumája. (Gyulai Pál). A Kérők és Csalódások. (Bayer József). A magyar nyelv. (Széchenyi István). Id. Vesselényi Miklós. (Báró Kemény Zsigmond). A mese gyűjtéséről. (Arany János). A balladáról. (Greguss Ágost). Arany balladája. A ballada meghatározása. Tanítóképzésünk az 1868. évi népoktatási törvény előtt. (Sebestyén Gyula). Bevezetés a történetbe. (Vaszary Kolozs). Utószó a magyar nemzet történetéhez. (Jókai Mór).

Beszédek.

Petőfi Sándor. (Jókai Mór). Vörösmarty Mihály. (Báró Eötvös József). Emlékbeszéd báró Eötvös József fölött. (Gyulai Pál). Horváth Mihály emlékezete. (Fraknoi Vilmos). Arany János ravatalánál. (Gyulai Pál). Hivatalba vezető beszéd. (Kazinczy Ferenc). A haza védelméről. (Kossuth Lajos). Deák Ferenc az 1861-iki felirati javaslatról: 1. Bevezetés. (Kónyi Manó). 2. A beszéd, Megjegyzés a beszédhez (Kónyi Manó). A házi nevelésről. (Szvorényi József). Szilágyi Dezső beszéde. A király válasza.

Írásbeli tételek. Klasszikus versszakaszok. A szép nyilvánulása a természetben. Petőfi Sándor életrajza költeményei alapján. Önéletrajz. Kisfaludy Károly »Kérők« című vigjátékának tartalma s szereplőinek jellemzése. Petőfi S. szülői iránti szeretete és honszerelme költeményei alapján. A két szomszédvár jellemei. Jókainak Petőfiről mondott emlékbeszéde tartalma. A kath. anyaszentegyház, Krisztus igaz anyaszentegyháza. (Zárthelyi értekezés). Év végén.

IV. osztályban heti 3 óra. Irodalomtörténet: Kiválóbb íróink és költőink prózai és verses műveinek ismertetése. Az elemi iskolai magyar nyelvtanítás módszere.

Iskolai és házi olvasmányok. Mondák. Legendák. Murányi Venus. Szigeti veszedelem. Pázmány egyházi beszédei. Mikes levelei. Peleskei nótárius. Dorottya. Csobánc. Himfy dalai. Fanni hagyományai. Birálat Berzsenyiről. Iréne. Pártütők. Zalán futása. Bánk bán. Czuczor Riadója és Botondja. Abafi. A falu jegyzője. Zord idők. Virágregék. (Tompá). Petőfi dalai. Toldi. Buda halála. Arany balladája. Vörösmarty életrajza. (Gyulai P.) Az ember tragédiája. Az új földes úr.

Fekete gyémántok. Hitel. (Széchenyi). Kosshuth beszédei. Deák felirati beszédei. — Szemelvények a katolikus költők műveiből, stb.

Írásheli tétel: 2 házi, 2 zárthelyi és 1 egész évi, bővebb tartalmu házi dolgozat: A régi és a mostani magyar nyelv összehasonlítása. Kik fejlesztették a szemléltető oktatás elvét? »Két szomszéd vár« méltatása. A népiskolai vallásoktatás szükségessége. Szabadon választott tárgyú értekezés.

5. Német nyelv.

I., II. oszt. heti 2–2 óra, III., IV. osztályban 1–1 óra.

Tanította: *Zsögön Zoltán.*

Első osztály. A szótannak főbb vonásokban való tárgyalása mellett egyszerűbb mondatok fordítása németből magyarra.

Második osztály. Az első osztály tananyagának teljes kibővítésével egyes olvasmányok fordítása és tárgyalása.

Harmadik osztály. Beszélgetési gyakorlatok és nagyobb olvasmányok, költemények tárgyalása.

Negyedik osztály. Költemények és nagyobb olvasmányok tárgyalása.

Minden osztályban szükség szerinti számmal írásbeli dolgozat.

6. Mennyiségtan.

Tanította: *Pill Ferenç.*

Az első osztályban: Számtan algebrai alapon. Mennyiség, szám, számsor. Az algebra jelei. Kifejezések számbeli értékének meghatározása helyettesítés által. Egyetemes mennyiségtani alaptételek.

Alapműveletek algebrai egész kifejezésekkel és számokkal. Összeg, szorzat és a belőle folyó tételek. A hatványozás fogalma. Különbség és a negatív számok. Egy és többtaguak összeadása, kivonása, szorzása. Az osztás fogalma; egy és többtagúak osztása.

Számrendszerek. A tizes számrendszer. Római számírás. A négy alapművelet a tizes számrendszerben. Tizes

számok átszámítása, más rendszerbe és viszont. Fölváltás és összevonás.

A számok tulajdonságai. Az oszthatóságról szóló főbb tételek. Az oszthatóság ismertető jelei. Törzsszámok. Törzstényezők. Legnagyobb közös osztó; legkisebb közös többszörös.

Törtszámok. Szorzás, osztás. A törtek átalakítása. Összeadás és kivonás. Tizedes törtek. Közönséges és tizedes törtek átváltoztatása egymásra. Számvetés tizedes törtekkel.

Egyenletek. Elsőfokú egyenletek egy ismeretlennel. Feladatoknak egyenletekbe foglalása és megoldása. Havonként egy írásbeli dolgozat. Heti órák száma 3.

A második osztályban: A végzett tananyag ugyanaz, mint az első osztályban. Ezen kívül tételek az egész kitevőjű hatványokról. Algebrai két és többtagúaknak és tizes számrendszerbeli számoknak, valamint tört mennyiségeknek második és harmadik hatványa.

A geometriából: Geometriai alaptételek. Vonalak. Szögek. Ezek összeadása, kivonása, szorzása és osztása. Egyenlősége és egyenlőtlensége. A szögek nemei. Kör, középponti szög, szögmérés. Párhuzamosság. Síkidomok. Háromszögek. A háromszög meghatározása, alkotrészeinek összefüggése. Összeillőségi esetek. A háromszög nevezetes pontjai. Négyszögek és azok nemei. Sokszögek. Szabályos sokszögek. Havonként egy írásbeli dolgozat. Heti órák száma 3.

A harmadik osztályban: Algebra. Hatvány mennyiségekkel való alapműveletek. Másod és harmad hatványozás, négyzet és köbgyökvonás. Két és három ismeretlenű egyenletek megfejtésének módjai. Tiszta négyzetes és vegyes négyzetes egyenletek részletes ismertetése. Gyökök és coefficientsek összefüggése. A számkör általánosítása. A végszerűtlen és képzetes szám értelmezése és a számkörbe való bevezetése. Számteni és mértani haladványok. Kamatos-kamat számítás.

A geometriából: Távolságok arányossága. Idomok hasonlósága. A hasonlóság tételeinek alkalmazása. Pythagorás tantétele. A kör meghatározása. Egyenes és kör, két kör kölcsönös helyzete. Érintő, szelő, húr. A körbe és kör körül szerkeszthető három és négyszög. A körbe és kör körül szer-

keszthető szabályos sokszögek. Szabályos sokszögek kerülete és területe. Ennek alapján a kör kerülete és területe. A π szám értelmezése. Havonként egy írásbeli dolgozat. Heti órák száma 2.

A negyedik osztályban: Számtan. Kamatos-kamat, betét és járadék számítások. Leszámitolás. A négy számolási művelet egész, tizedes és közönséges törtekkel, tekintettel az elemi iskolai tanítás céljaira. Érték, idő, hosszúság, terület, térfogat, súly és ürmérés. A tizes számrendszer tüzetes ismertetése. Egyszerű és összetett hármasszabály. A számtani tanítás elemi iskolai módszerének ismertetése.

A geometriából Az alsóbb osztályok tananyagának részletes ismételése után. Pythagorás tételének néhány gyakorlati alkalmazása. Heron tétele. A körre vonatkozó tételek tüzetes tárgyalása. Egyenesek és síkok kölcsönös helyzete a térben. Lap, él és testszög. A test fogalma, alkotó részei, felszíne, térfogata, nemei. Hasáb, gúla, henger, kúp, csonka gúla és csonka kúp, gömb keletkezése, metszetei, hálózata, felszíne és köbtartalma. A mértan tanítás népiskolai módszere. Havonként egy írásbeli dolgozat. Heti órák száma 2.

7. Földrajz.

Az I III. osztályban heti 2–2 óra.

Tanította: Zsögön Zoltán.

Az első osztályban. Csillagászati és fizikai földrajz. Tájékozódás a horizonton, világtájak, délkörök. Tájékozódás a csillagos égen. Az ég napi tűneményei. Világtengely, égi egyenlítő. A Föld alakja és napi forgása. A nap évi útja az égen. A Nap látóképe és tengelye körüli forgása. A föld keringése a Nap körül. Évszakok, földövek. A naprendszer Hold- és Napfogyatkozás. A szárazföld és a víz megoszlása a Földön. Az Óceán. A szárazföld és léghör.

Második osztály. Ausztrália, Ázsia, Afrika, Amerika és Európa vízszintes és függőleges tagoltságának és politikai földrajzának ismertetése iskolai és házi térképrajzolással kapcsolatosan.

Harmadik osztály. A magyar állam földrajza. Általános leírás. Helyzete, határai, függőleges tagozottsága, vízrend-

szere, lakossága, anyanyelv és vallás szerint. A műveltség állapota. Részletes leírás. Az Alföldek. A dunántuli-dombvidék. A Magyar Felvidék. A Száva-Dráva köze, Fiume. Magyar-Horvát tengerpart és a Karszt. Az elemi iskolai földrajz tanításának módszere. Táblai rajzolás.

8. Történelem.

I. osztályban heti 2 órán.

Tanította: *Ladó János.*

Ó-kor. Bevezetés.

Az egyetemes történet, az emberiség története. Az őskor emlékei, műveltsége, felosztása. Emberfajok és népcsaládok. Az egyetemes történet felosztása.

Első rész.

A Nilus völgye. Egyiptom története. Egyiptom műveltsége.

Sémi népek. Ó-Babilonia v. Khaldea. Az asszir birodalom. Új-Babilonia. Műveltség.

Kanaán és népei. A zsidó nép története. A zsidó nép műveltsége; egyistenhite.

A föníciai városok története és műveltsége.

Az Iráni-felföld és lakossága. Baktria. Zarathuzdra és a Zendavesta. Média. A perzsa birodalom megalapítása. Kirosz, Kamhizesz, Dárius. A perzsa nép műveltsége és művészetének emlékei.

Második rész.

Görögország földje, éghajlata, természeti viszonyai.

A görög nép eredete, vándorlásai és letelepedése. A honfoglaló görögök műveltsége. Görögország első érintkezése a keleti népekkel.

A dór vándorlás és a nyomában járó változások. Spárta Lykurgus törvényhozása. Athén. Solon törvényhozása. Phisistratos és fiai. A görög gyarmatvilág megalakulása és hatása az anyaországra. Műveltség. A görög nemzet egysége.

Dárius támadásai Görögország ellen. Xerxes támadásai

Görögország ellen. A görögök támadásai a perzsa birodalom ellen. A delosi szövetség. Athén hegemoniája a tengeren. Perikles kora.

A peloponesosi háború. Spárta hegemoniája. Thébe hegemoniája. Makedónia hegemoniája.

Nagy Sándor háboruja a perzsák ellen. Birodalma. Sándor birodalmának felbomlása. A diadochok. A hellenisztikus kor műveltsége.

Harmadik rész.

Az Itáliai- v. Appennini-félsziget földje és lakossága. Róma alapítása és a királyok.

A köztársaság megállapítása. Külső veszedelem, belső elégedetlenség.

Róma egész Itáliára kiterjeszti hatalmát. Róma háborúi Karthagóval. A hódítások szervezése. A provinciák.

Róma belső állapota a hódítások után. A társadalmi harc kezdetei. A Gracchusok. Az első polgárháború. Márius és Sulla. Pompejus és Caesar. A triumviratus. A második polgárháború. Caesar a birodalom egyedüli ura; a köztársaság helyén megveti a monarchia alapját. Antonius és Octavianus. A második triumviratus. A köztársaság bukása. A római műveltség és erkölcsök a köztársaság utolsó századában.

Augustus uralkodása. A Claudiusok kora. A Flaviusok. A császárság virágzásának kora. A római birodalom a császárság első két századában.

A katonacsászárok. Az illir császárok. A birodalom újjászervezése. Diocletián. Nagy Constantinus. A niceai zsinat. A birodalom újjászervezésének betetőzése. A császárság új székhelye Bizánc. A barbárok betörései. A birodalom kettészakadása. A nyugatrómai császárság bukása.

A középkor. Az egyet. történet színterének bővülése világrészünkön. Germánia. A germán népek állapota. A germánok és rómaiak; az első germán királyságok a római birodalom területén. A kereszténység terjedése a római birodalomban és eljutása a germán népekhez.

Első rész.

Germán népek betelepülése és uralkodása Itáliában. A kelet-római császárság. I. Justinianus; kísérlete a római

birodalom egységének helyreállítására. A keletrómai császárság I. Justinianus utódai alatt. A keletrómai császárság és északi szomszédai. A szláv népvándorlás. Avarok. Bolgárok.

Arabia földje és népe. Mohamed és az izlám. A kalifák világbirodalma, ennek gyors felvirágzása és aláhanyatlása. Az arabok műveltsége. Művészetének emlékei.

A frank királyság megalapítása. Az Egyházi állam. Nagy Károly uralkodása. A frank birodalom szervezete. A hűbériség. A király és udvara. A rendek részvétele az állami hatalomban. A grófságok. A hadsereg. Műveltség. Az egyház, iskola és irodalom. Művészet.

Nagy Károly unokái és a verduni szerződés. Az utolsó Karolingek Német- és Franciaországban. Az angol királyságok és a skandináv országok. Szláv államok alakulása. A magyar nép honfoglalása.

Második rész.

A német királyság megerősödése I. Henrik és I. Ottó alatt. Ottó utódai. A clunyi kolostor. A magyar királyság megalapítása. Szent István. A német királyság és császárság hatalma tetőpontján. III. Henrik. IV. Henrik összeütközése VII. Gergellyel. Az investitúra-harc. A magyar királyság megerősödése az investitúra-harc idejében.

A hűbériség és lovagkor. A ker. háborúk előzményei. Az első ker. háború. A jeruzsálemi királyság. Az egyházi lovagrendek. A második, harmadik és negyedik ker. háború s a latin császárság. Az utolsó ker. háborúk. Hatásuk. Ker. háborúk a Nyugaton. Az arab uralom megtörése Spanyolországban.

A Hohenstaufok Németországban. Az olasz városok. Barbarossa Frigyes császár és III. Sándor pápa. A velencei béke. III. Ince pápa. III. Frigyes. A pápaság és császárság utolsó megmérkőzése. A gvelfek és gibellinek harca Olaszországban. Magyarország a ker. háborúknak meg a pápák és császárok küzdelmének korában.

Tudomány, iskolák, egyetemek. Irodalom, a nemzeti szellem első megnyilatkozásai a lovagvilág népies költésében. E kor művésze, különösen az építés.

Harmadik rész.

A nyugati országok, Francia- és Angolország százéves háborúja. Francia- és Angolország a százéves háború után. A spanyol és portugál királyság.

Az interregnum és Habsburgi Rudolf. A Luxenburgház hatalomra jutása. A reimsi gyűlés. Az arany-bulla. Az egyházszakadás és a konstanzi zsinat. A Habsburgok a német birodalom élén. Svájc függetlensége. III. Frigyes és I. Miksa családi szerződésai.

A magyar királyság e korszakban. Az Anjouk a magyar trónon. A török birodalom. Zsigmond idejében a török-hódítás átcsap a magyar királyság területére. A Hunyadiak. Hunyadi János. Konstantinápoly elfoglalása. A nándorfehérvári diadal. Mátyás király.

Olaszország szétdaraboltsága. Az olasz városok jelentősége. Az olasz városok és a renaissance, politikai történetek. A renaissance politikai történetek. A renaissance kezdete. Humanizmus. A korai renaissance művészete.

II. és III. osztályban heti 2–3 óra.

Tanította: *Ladó János*.

Végzett tananyag mindkét osztályban:

Új-kor.

Második osztály. Határ a közép- és az új-kor között. Az óceáni utak megnyitása és a fölfedezések. A spanyolok fölfedezései. Kolumbusz Kristóf. Az új világrész: Amerika. Az angolok és németalföldiek fölfedező útjai. Az északi átjáró. Ausztrália. A renaissance virágzása és elterjedése világrészünkön. Tudomány és irodalom. Könyvnyomtatás. A renaissance művészetének fénykora Olaszországban. A reformáció. Luther Márton. Vallása és egyháza a birodalmi rendek közt. A tridenti zsinat. A smalkaldeni háború. Az augsburgi béke. A svájci reformáció. Zwingli és Kálvin.

V. Károly császár és a reformáció elterjedése. A Habsburg-ház az új-kor elején. I. Ferenc és az európai szövetségesek háborúja V. Károly ellen. A reformáció elterjedése világrészünkön. A magyar királyság az új-kor kezdetén. A mohácsi vész. Hazánk a mohácsi vész után. Az ország há-

rom felé szakadása. A reformáció elterjedése és jelentősége hazánkban.

A katolikus egyház belső reformja. A tridenti zsinat. II. Fülöp és Spanyolország a protestánsok ellen indított küzdelmek élén. A németalföldi szabadságharc. Angolország Erzsébet uralkodása alatt. Franciaország és a hugenotta háborúk. A Bourbon-ház trónrajutása.

Az antireformáció a Habsburg-ház osztrák ágának országaiban. Rudolf uralkodása hazánkban. Bocskay fölkelése. A bécsi béke és az 1608. évi országgyűlés. A csehországi protestánsok fölkelése. A harmincéves háború kezdete. A dán háború. Wallenstein. Bethlen Gábor részvétele a II. Ferdinánd ellen alakított európai szövetségben. A svéd háború. Gusztáv Adolf. A lützeni csata. A svéd-francia háború. I. Rákóczi György részvétele a háborúban; a linci béke. A westfáliai béke.

Franciaország fölemelkedése IV. Henrik és XIII. Lajos alatt. XIV. Lajos kiskorusága. Mozarin. A fronde. XIV. Lajos uralkodása. Kormányja. Colbert, Louvois, Vouban. XIV. Lajos első háborúi. XIV. Lajos udvara. Versailles. Új izlés a művészetben. A barok-stil. A francia irodalom aranykora. Az udvar hatása az ország kormányzására. A rajnai háború és a ryswcki béke. A spanyol örökösödési háború s az utrechti és rastatti békekötések.

A királyság és a parlament küzdelme Angolországban. A Stuartok az angol trónon. I. Jakab. I. Károly. Összeütközés a parlamenttel. Önkényuralom. A köztársaság. Cromwell mint »lord protektor« az állam élén. A köztársaság bukása. A Stuartok visszatérése. II. Károly. Újabb viszályok a parlament és a király között. II. Jakab. A Stuartok bukása. Az alkotmányos szabadság diadala. III. Vilmos.

A Habsburgok helyzetének megváltozása. Ausztria mint keleti nagyhatalom; viszonya Magyarországhoz és a törökhöz. I. Lipót uralkodása. Első háborúja a törökkel és a vasvári béke. A Wesselényi-féle összeesküvés. Önkényuralom. Kurucvilág. Thököly Imre fölkelése. Török háború. Bécs ostroma és fölmentése. Hazánk megszabadulása a török járom alól. A karlovici béke. A nemzeti ellenállás gyengítése. A pozsonyi országgyűlés. Erdély és I. Lipót diplomája.

Az önkényuralom megújítása. II. Rákóczi Ferenc fölkelése és a szatmári béke. A Habsburg-ház föllendülése e korszak végén.

XV. Lajos uralkodása. Politikai hanyatlás; erkölcsi romlottság az uralkodó körökben, inség a nép között. A francia társadalom és a kor műveltsége. A közvélemény az állami intézmények és visszaélések ellen fordul. Az új-kori tudomány és a filozófiai elmélkedés fejlődése. Az új eszmék hatása a francia irodalomban. Felvilágosodás. Montesquieu, Voltaire, Rousseau. Az enciklopédisták. A felvilágosodás terjedése és hatása.

Svédország hegemoniája és az északi hatalmak. Oroszország történetének áttekintése Nagy Péterig. Nagy Péter uralkodása. Az északi háború. Nagy Péter és utódai. II. Katalin. Lengyelország felosztása.

A német birodalom és Poroszország. A Hohenzollernek és a brandenburgi választó-fejedelemség. A porosz királyság megalapítása. I. Frigyes és I. Frigyes Vilmos. A Habsburg-ház. VI. Károly császár. Az utolsó török háborúk. A nőági örökösödés (pragmatica sanctio). Az osztrák örökösödési háború. A hétéves háború. II. (Nagy) Frigyes uralkodása. Mária-Terézia és II. József reformjai. Az egységes Ausztria megvalósításának egyengetése, utóbb erőszakolása. II. Lipót helyreállítja és új törvényekkel erősíti meg a magyar alkotmányt.

Belső béke és Anglia tengerentuli hatalmának kiterjesztése a Hannoveri-ház alatt. Angolország északamerikai gyarmatai. Az amerikai gyarmatok szabadságharca. Az Észak-amerikai Egyesült-Államok alkotmánya. Anglia lerakja világbirodalmának alapját.

XVI. Lajos uralkodása. A rendek gyűlésének összehívása és átalakulása nemzetgyűléssé. A forradalom kezdete: a Bastille lerombolása. A vidék forrongása; az emigráció kezdete. Az új alkotmány. Az udvar és a nemzetgyűlés Párizsba költözik. Az alkotmány kiegészítése: a vármegyék, az egyház, az államadósság. Az új alkotmány felavatása. A király szökése. A nemzetgyűlés feloszlása.

A köztársaság és a külföldi szövetségek. A párizsi klubok. A törvényhozó gyűlés. A külföld első támadása.

A királyi család a Templeban. Köztársasági kormány: Danton. A szeptemberi mézszárlás; az ellenség visszaverése. A konvent. A köztársaság kimondása; a király kivégzése. A rémuralom. A rémuralom vége. A konvent új alkotmányt készít és feloszlik. A direktórium. Fordulat a forradalom történelmében. A szabadság és egyenlőség helyét a rend és hadi dicsőség foglalja el. Bonaparte Napoleon. Az első európai szövetség. Bonaparte olaszországi és egyiptomi hadjárata. A konzulság. Az alkotmány átalakítása. Bonaparte, a köztársaság első konzula. A második európai szövetség támadása Franciaország ellen. A lunévillai és amiensi béke. Bonaparte a köztársaság örökös konzula. Országos intézkedései. A monarchia előkészítése.

A harmadik európai szövetség Napoleon császársága ellen. A pozsonyi béke. Poroszország háborúja Napoleon ellen. A tilsiti béke. Napoleon első kudarca Spanyolországban. Ausztria háborúja Franciaország ellen. A bécsi béke. Napoleon hatalma tetőpontján. Napoleon háborúinak hatása a németekre. Poroszország új életre támadása; nemzeti mozgalmak egész Németországban. Napoleon háborúja Oroszország ellen. Veresége és ennek végzetes hatása. Az utolsó európai szövetség Napoleon ellen. A lipcsei és a waterlooi ütközet. A császárság vége. Napoleon Szent Ilona szigetén. A bécsi kongresszus. A szent szövetség.

Szabadságharcok és alkotmányos küzdelmek. Az első forradalmi mozgalmak Spanyol-, Olasz-, Németországban. A görög szabadságharc. Magyarország a francia forradalom és a napoleoni háborúk után. Az 1825. évi országgyűlés. Gróf Széchenyi István. A restauráció Franciaországban és a juliusi forradalom. A juliusi forradalom hatása Franciaországon kívül. Reformok Angolországban. Széchenyi programja és a reform országgyűlések Magyarországon. A februári forradalom Párizsban és a második francia köztársaság. A februári forradalom hatása Olasz- és Németországban. Első kísérlet a nemzeti egyesülésre. Ausztria és Magyarország. Az 1848-iki törvények. A magyar szabadságharc. Az önkényuralom.

III. Napoleon és franciák második császársága. Olaszország egyesítése. A német birodalom egyesítése nemzeti

alapon. A mai német császárság megalakulása. Ausztria és Magyarország. Az 1867. évi kiegyezés; a magyar alkotmány helyreállítása s Magyarország és Ausztria közös ügyeinek rendezése. Oroszország, Törökország és a Balkánfélsziget. Befejezés.

IV. osztály, heti 3 óra.

Hazánk régi lakószai. A római uralom kora. A jazygok és quadok. A hunok jellemzése és föllépésük. Attila a hunok királya. Attila hadjáratai. A hun birodalom feloszlása. A germánok uralmának kora. Az avarok uralmának kora.

A magyarok eredete és őshazája krónikáink szerint. Őseink eredete és őshazája a tudomány világánál. Bevandorlás Lebédiába és Etelközbe. Az első hadi vállalatok. A magyarok műveltsége a honfoglalás előtt. A régi magyarok hadviselése. A magyar történelem korszakai.

I.

A honfoglalás történelme krónikáink nyomán. A magyarok Kiew és Halics előtt. Megérkezés az új haza földjére. Nagy-Morvaország megdöntése. Az alpári ütközet. Pannónia megvétele. A pusztaszeri nemzetgyűlés. A honfoglalás és a történelmi kritika. Árpád halála. Kalandozások a külföldön. Kalandozások Németországban. A német krónikások és a szent galleni kaland. A Riade és Augsburg mellett vivott csaták. Kalandozások a görög birodalomban.

Géza fejedelemsége. (972—997.) Barátkozás Németországgal. A térítés kezdete. Családi összeköttetés a német császári házzal. Szent István. (997—1038.) A kereszténység meghonosítása és a királyság megállapítása. Az egyház szervezése. Szent István törvényei. A pogányok lázadása. A trónörökösödés kérdése és Szent István halála.

Péter és Aba Sámuel. (1038—1046.) Magyarország mint német hűbér. I. Endre. (1047—1060). Vatha lázadása. Szent Gellért vértanusága. Endre helyreállítja a rendet. Küzdelem az ország függetlenségéért. A trónviszály. I. Béla. (1060—1063). A pogányság utolsó lázadása. Salamon. (1063—1074). Ujabb trónviszályok. I. Géza. (1074—1077.) IV. Henrik és VII. Gergely követelései.

Szent László. (1077—1095.) Viszonya Salamonhoz és

VII. Gergely pápához. Horvátország meghódítása. A kunok beütése. Szent László törvényei. A szabolcsi zsinat. Szent László halála és érdemei. Könyves Kálmán. (1091—1116.) Az első keresztes hadjárat. Horvát- és Dalmátország meghódítása. Kálmán belpolitikája és törvényei. Kálmán viszonya az egyházhoz. Álmossal való viszálya és halála.

II. István (1116—1131.) Háborúi. Vak Béla trónörökös Bessenyő telepítés. II. Béla. (1131—1141.) Borisz követelése és az aradi vérfürdő. Ujabb hódítások (Bosznia, Ráma). II. Géza. (1141—1161.) Telepítés nyugatról (szászok és flamandok). Borisz újabb kísérletei. A II. keresztes hadjárat. Kommen Mánuel tervei és támadásai. III. István. 1161—1173—1196.) Béla belkormányzata. Az ország területi épségének helyreállítása. Összeköttetés a külfölddel. Kulturális mozgalmak. A III. ker. hadjárat. Béla halála és érdemei.

Imre. (1196—1204.) Viszálya Endrével. Terjeszkedés délkelet felé. II. Endre. (1205—1235.) Halicsi hadjárat. Gertrud megöletése. A keresztes hadjárat és az ország belállapota. Az aranybulla. Endre további uralma.

IV. Béla. (1235—1270.) A királyi hatalom és tekintély helyreállítása. A tatárjárás előzményei. A kunok befogadása. A tatárok beütése. A sajói vérnep. Az ország pusztulása. Az ország helyreállítása. Háború Frigyes és Ottokár ellen. Béla viszálya az »ifjú királlyal«.

V. István. (1270—1272.) Ottokár terveinek meghiusítása. A megyei önkormányzat kezdetei. Különálló területek alakulása (szászok, székelyek). IV. vagy Kun László. (1272—1290.) A morvamezei csatái. Kun László uralkodása. A tatárok betörése. László halála. II. Endre. (1290—1301.) A Habsburgok és az Anjouk követelése. Az Árpád-ház érdemei. A kath. egyház érdemei.

II. korszak.

Hazánk mint választó ország.

Vencel és Ottó. (1301—1308.) I. Károly. (1308—1242.) Küzdelme az oligarchiával. Károly belintézkedései. Károly külpolitikája és háborúi.

Nagy Lajos (1342—1382.) Endre és Johanna. Nápolyi hadjáratok. Dalmátország visszafoglalása. Hódítás és térítés

a Balkán félszigeten. Lajos Lengyelország királya. Lajos mint törvényhozó. Nagy Lajos korabeli Magyarország képe.

Mária. (1382—1387.) A lengyel—magyar egység fölbomlása. Horvát zavarok. Durazzói Kis Károly föllépése. Horvát lázadás. Zsigmond (1387—1437.) Kettős királyság. Az első török háborúk. A belzavarok megújulása és Zsigmond elfogatása. Nápolyi László föllépése és pártjának teljes kiirtása. Zsigmond német császárrá lesz és megszünteti az egyházszakadást. Küzdelem Dalmátország birtokáért. Harc a déli hűbértartományokért.

Zsigmond viszonya az egyházhoz. A szabad királyi városok országrendisége. Országgyűlések. A megye és honvédelem fejlődése. Zsigmond uralkodásának összefoglalása. Zsigmond halála.

Albert. (1437—1439.) A királyi hatalom korlátozása. Szendrő. I. Ulászló. (1440—1444). Belháború a trón birtokáért. Hunyadi János föllépése és első diadala. A szebeni és vaskapui diadal. A hosszú hadjárat. A szegedi béke. A szegedi béke megszegése. A várnai csata. Ideiglenes kormány. A főkapitányok. Hunyadi János mint kormányzó. (1446—1452.) A rigómezei ütközet. A Giskra ellen intézett hadjárat. V. László. (1452—1457.) Konstantinápoly eleste. Nándorfehérvár felszabadítása. Hunyadi László kivégeztetése. V. László halála.

A nemzeti királyság eszméje. Hunyadi Mátyás királlyá választása. Mátyás küzdelmei a pártütőkkel, a cseh rablókkal és Frigyes császárral. Mátyás török háborúi. Állandó hadsereg szervezése. A pénzügy rendezése. Az erdélyi lázadás. A cseh háború. Az 1471. évi összeesküvés. A cseh-lengyel háború. Ujabb hadakozás a törökökkel. Az osztrák háborúk. Mátyás mint törvényhozó. Corvin János. Mátyás halála. Kulturális mozgalmak.

Versengés a trón birtokáért. II. Ulászló. (1499—1511.) Megválasztása. Egyezkedés a trónkövetelőkkel. A pozsonyi béke. Az 1492. évi országgyűlés. A királyi hatalom és az ország süllyedése. A főnemesség és a köznemesség versengése. Az 1505-iki rákosi végzemény. A pórlázadás. A nemesi jogok összefoglalása. A Hármaskönyv. Ulászló halála. II. Lajos. (1516—1526.) A közélet süllyedése. Szabács és Nán-

dorfehérvár eleste. A főlocsudás. A vallási egység fölbomlása. A rákosi és hatvani országgyűlések. A »kalandosok« társulata. Szulejmán II. hadjárata. A mohácsi vésznap. A műveltség állapota a Jagellók alatt.

III. korszak.

A kettős királyválasztás. János 1526—1540. I. Ferdinánd 1526—1564. Az ellenkirályok mérkőzése. Szövetkezés a törökkel. Török és német párt. Szulejmán III. hadjárata. Egyezkedési kísérletek. Gritti fondorlatai. A váradi béke, 1538. A váradi béke fölbomlása. János király halála. Fráter György. Szulejmán V. hadjárata. Buda elfoglalása. Küzdelem Buda birtokáért. Szulejmán VI. hadjárata. Magyarország három részre osztása. Erdély, Fráter György kormányzása idejében. Kísérletek az egyesítésre. Erdély átadása. Fráter György halála. A török hódítás terjeszkedése 1552-ben. Erdély végleges különválása. Ferdinánd halála. Miksa 1564—1576. Nemzetellenes politika. Miksa viszálya János Zsigmonddal. A szigeti veszedelem. 1566. Miksa békekötése és halála.

Az ország területi fölosztása. A török uralom szervezete. A »hódoltság«. A török-magyar érintkezés. Háború és béke. A kormányzás módja magyar területen. Az országgyűlés képviseletivé válik. A hadügy szervezete. Társadalmi állapotok. A vallás állapota. A hit ujtítás terjedése. A szellemi élet és annak tényezői.

Rudolf. 1576—1608. A nemzet elégedetlensége. Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem. 1681—1598. A hosszú török háború. Erdélyi viszonyok. 1598—1604. Politikai és vallási üldözés Magyarországon. Bocskay István fölkelése 1604. Bocskay Magyarország fejedelme. A bécsi és zsitvatoroki békék. 1606. Rudolf letétele. Mátyás térfoglalása. Az 1608. évi országgyűlés.

A magyar hitfelekezetek állapota a bécsi béke után. Az ellenreformáció és a jezsuiták. Pázmány Péter. Az ellenreformáció és Erdély. II. Mátyás térfoglalása.

II. Ferdinánd 1617—1636. A cseh fölkelés. Bethlen Gábor 1613—1629. Bethlen első támadása 1619—1622. A besztercebányai országgyűlés. Bethlen királlyá választása

1620. — A nikolsburgi béke. Bethlen második támadása 1623—1624. Bethlen harmadik támadása 1626. Bethlen utolsó évei és halála. Bethlen Gábor jellemzése. Eszterházy Miklós. — I. Rákóczy György 1630—1648. III. Ferdinánd 1637—1657. I. Rákóczy György támadása. A linci békekötés 1645. A szellemi élet tudomány és irodalom állapota az ellenreformáció és a vallási háborúk korában.

I. Lipót. 1657—1705. Az örökös királyság eszméje. II. Rákóczy György 1648—1660. Lengyel háború. Erdélyi zavarok. Török hódítás. Kemény János 1661—1662. Zrinyi és Montecuccoli. Új török háború. 1663—1664. A vasvári béke.

A nemzet növekvő elégedetlensége s annak okai. Wesselényi és társainak összeesküvése. A megtorlás. A bújosók támadása 1672. Az alkotmány fölfüggesztése 1673. Kuruc-labanc világ 1672—1678. Thököly Imre fölkelése 1678. A soproni országgyűlés 1681. Thököly szövetezése a törökkel 1682.

Bécs ostroma 1683. A fölszabadító háború kezdete. Thököly elfogatása. Buda visszafoglalása 1686. Az ország belállapota Buda visszavétele után. Az eperjesi vértörvényszék 1637. Az 1687-ik évi pozsonyi országgyűlés. Erdély sorsa. Hódítások keleten. Thököly Erdély fejedelme. A Lipót-féle hitlevél 1691. A felszabadító háború befejezése és a karlovici béke. Az irodalom állapota a XVII. század második felében.

A Kollonics-féle reformjavaslat. Német és szerb telepítés. A bécsi kormány magyar politikája. II. Rákóczi Ferenc. A fölkelés kitörése 1703. Az udvar békekísérletei. I. József 1795—1711. A szécsényi gyűlés és a nagyszombati békealku. Az ónodi gyűlés 1707. Az ónodi végzés következtetése. A trencsényi és romhányi vereség. Békealkudozások. A szatmári béke 1711. Rákóczi sorsa és jellemzése.

IV. korszak.

III. Károly 1711—1740. A nemzet kibékülése az uralgó családdal. Az 1712—1715-iki országgyűlés. Az állandó hadsereg és a vele járó hadi adó. Az első török háború. 1716—1718. Az 1722—1723-iki országgyűlés. A közigazgatás reformja. Az igazságszolgálat újjászervezése. A pragma-

tica sanctio. A második török háború. Egyházi állapotok. A »Regnum Marianum« és a Carolina Resolutio. A nemesség mint az alkotmány főntartója. Közgazdasági állapotok.

Mária Terézia 1740—1780. A pragmatica sanctio válsága. Az 1741. évi országgyűlés. A magyarok megvédik a pragmatica sanctiót. A magyarok részvétele a hétéves háborúban. Lengyelország első felosztása. 1772. Az ország területi épségének helyreállítása. A katonai határőrvidék. Alkotmányos viszonyok. Az »Urbarium«. Mária Terézia, mint apostoli király. Javítások az oktatásügy terén. A tudomány, irodalom és művészet állapota. A földművelés, ipar és kereskedelem állapota. Mária Terézia uralkodásának méltatása.

II. József 1780—1790. Egyházi és vallási reformok. Az iskolázás reformja. A közigazgatás és az igazságszolgáltatás reformja. A Hóra lázadás és II. József úrbéri szabályzata. — A közteherviselés eszméje. — A török háború. 1788—89. II. József utolsó tettei és halála.

A nemzeti visszahatás. — II. Lipót 1790—1792. Az 1790—91-iki országgyűlés. Az 1790—91-iki alaptörvények. A francia forradalom kitörése és hatása. A reform-bizottság.

A francia hadüzenet. I. Ferencz 1592—1835. Martinovics összeesküvése. 1794—95. Hazánk részvétele a francia háborúban 1792—1815. Az ország gazdasági kimerülése. A devalvatio. Politikai élet a francia háborúk korában.

A szent szövetség. A Metternich-rendszer Magyarországon. A nemzeti irodalom és közművelődés lendülete. A politikai élet ébredése. Az 1825—27. évi országgyűlés. Az 1830. évi országgyűlés. Széchenyi István gróf föllépése és érdemei. Széchenyi, mint író. A »Hitel« hatása és a »Világ« a »Stadium«. Széchenyi a gyakorlati alkotás terén.

Az 1832—36-iki országgyűlés. V. Ferdinánd 1835—48.

Az országgyűlés folytatása. A kormány a reakció útján. Az 1839—40-iki országgyűlés. A pártok alakulása. A diéta eredményei. Kossuth és Széchenyi. A társadalom az alkotás terén. Nemzetiségi mozgalom. Az 1843—44-iki országgyűlés. Az 1843—44-iki törvények. — Az adminisztratori rendszer.

A liberális párt megosztása. József nádor alála. —

A liberális párt egyesülése Deák programja alapján. Az 1847—48. országgyűlés. Az előkészület. A diéta megnyitása és első alkotásai. A márciusi napok. Az 1848-iki törvények.

A magyar kormány és a reakció. A nemzetiségek a kamarilla szolgálatában. »A haza veszélyben van«. A honvédelmi bizottmány. A szabadságharc irodalma. A nemzeti önvédelem harca. V. Ferdinánd lemondása, Ferenc József császár. A téli hadjárat. Az alkotmány elkobzása és a függetlenségi nyilatkozat. Honvédeink diadalútja. Az oroszok beavatkozása. A végnek kezdete. A világozi fegyverletétel. 1849. aug. 13. A szabadságharc vértanúi.

A Bach-rendszer. A passzív ellentállás. A Bachrendszer bukása. Az októberi diploma. A provizorium.

Erzsébet császárné. A kiegyezés műve. A koronázás 1867. június 8.

Az elemi iskolai történettanítás módszere.

Alkotmánytan.

IV. osztályban heti 2 óra.

Tanította: *Ladó János.*

Bevezető tanok. Az állam és a nemzet. Államhatalom, államforma, alkotmány. A magyar alkotmánytan főladata.

Alkotmányjog. Közjogi és közigazgatási ismeretek. A magyar alkotmány történeti fejlődése. Az ősi törzsszerkezet megszűnése, néposztályok és rendek alakulása. A királyság és az országgyűlés. A kormányzat és az igazságszolgáltatás szervezete Magyarországon 1848 előtt. A magyar állam alaptörvényei.

A magyar alkotmány mai rendszere. A magyar állam és nemzet. A magyar állam és alkatrészei. A magyar állam cimere, színe és lobogója. A magyar állampolgárság. A magyar nemzet és a nemzetiségek. A királyi hatalom alkotmányos gyakorlásának kellékei. A király méltósága és jogai. A törvényhozó hatalom. Az országgyűlés két háza. Választói jog és szenvedő választó-képesség. A választók állandó névjegyzéke. A választási eljárás. Az országgyűlés megalakulása. Mentelmi jog. Az országgyűlés működése. A végrehajtó hatalom főladata, gyakorlása és műszervei. Az országos kormányzat. A magyar független felelős miniszterium. A magyar

miniszterium szervezete és osztályai. A horvát-szlavon tartományi kormány. Az állami számvevőszék. A közigazgatási bíróság. Az osztrák-magyar közös kormány. Ausztria és Magyarország közös kormánya. A közös ügyek intézési módja. Delegációk. A törvényhatósági önkormányzat. A törvényhatóságok feladata és fölosztása. A törvényhatósági bizottság közgyűlésének jogköre. A törvényhatóság tisztviselői és a tisztviselői állások betöltésének módja. A közigazgatási bizottság. A községek osztályozása. Községi illetőség. A község önkormányzati jogai, a községi képviselő-testület és előjáróság. Fontosabb közigazgatási ügyek az egyes közigazgatási ágak körén belül. Közigazgatási ágak és ügyek.

Belügyi közigazgatás tárgyai. Az anyakönyvek intézménye, népszámlálás. Gyámság, gondnokság, gyermekmenhelyek. Cselédtartás. Pénzügyi közigazgatás. Pénzügyminiszterium hatásköre. Közteherviselés, adók és más államjövödelmek. Egyenjoguság és viszonyosság a vallásfelekezetek közt. Igazságügyi közigazgatás. Az igazságügy intézése, az igazságszolgáltatás fogalma és nemei. A bírák és bíróságok. Az ügyvédek és körjegyzők. Katonai közigazgatás tárgyai. Védkötelezettség, a véderő kiegészítése. Magán- és büntetőjogi ismeretek. Magán- és büntetőjog fogalma. A magánjog alapvonalai. A szerződésről. Pénzkölcsön, kamat, uzsora. Váltólevél, váltó nemei, eljárás. Végrendelet, végrendeleti öröklés. Szerződési és törvényi öröklés. A telekkönyv. A polgári törvénykezés nemei és főbb vonalai. Csőd. A büntetőjog alapvonalai. Büntettek és vétségek. A kihágások. Büntető törvénykezési eljárás.

Az alkotmánytan tanításának módszere az elemi iskolában.

Természetrájk és kémia.

Tanította: *Püll Ferenc.*

Az első osztályban. Növénytan. A környék flórájában található ősszel virágzó egyes növények leírása a virágzó növények külső tagjainak és élettani működésüknek ismeretével kapcsolatban. A növények külső tagoltsága: gyökér, szár, levél, virág, termő, termés és mag. A növények belső szervezete: sejtek, szövetek, edények. A növények

élete: táplálkozás, növekedés, szaporodás. Virágtalan növények: mosszatok, gombák, zuzmók, mohok és edényes virágtalanok. Virágos növények: nyitva és zárvatermők. Egy és két sziklevelűek s ezek körében a legfontosabb hazai növény családok ismertetése. Mezei gazdasági, ipari és kereskedelmi, mérges és gyógyító növények. Kirándulások a szabadban előforduló példányok tanulmányozása végett. Heti órák száma 2.

A második osztályban: Állattan. Az állatok életműködései általában. Állat és növény közötti különbség. A gerinces állatok szerveinek, szervrendszereinek, életműködésének általános ismeretei. Külső takaró. A mozgás és helyváltoztatás szervei. Csontváz és izomrendszer. Érzés szervei. Idegrendszer. Anyagcsere. Táplálkozás és szervei. Vérkeringés; lélegzés és szervei: kiválasztás, szaporodás. Életfenntartás, szín és alakutánzás.

Az állatok rendszeres osztályozása. A hét állatkör általános jellemzése, felosztásuk osztályokra és rendekre.

A gerinces állatok ismertetése, összefoglalása, az egyes osztályok jellemzése és rendekre való elkülönítése.

A gerinctelen állatok tárgyalása. Izeltlábúak körének, hasznos és kártékony rovaroknak részletes ismertetése. A puhatestűek, férgek, tüskebőrűek, tömlősök és véglények szűkebb körű tárgyalása tekintettel szervrendszereik és életviszonyaikban mutatkozó hasonló és eltérő vonásokra. Heti órák száma 2.

A harmadik osztályban: Kémia és ásványtan. Kémiai alaptünemények: összetétel, felbontás. Egyszerű és összetett testek s felosztásuk fémekre és nem fémekre. Vegyület, keverék. Az oxigén. Égés mint összetevés. Levegő. Égés útján előállítható oxydok. Hydrooxydok.

Vizbontó fémek. Helyettesítési folyamat. Reductio. Hydrogén. Reductio hydrogénnel.

A víz analysise és szintézise. Egyszerű és többszörös súlyarányok törvénye. Aequivalens súlyok. Atom és molekula súlyok. Egy és többértékűség. Kémiai jelzések.

A víz. Oldhatóság. Oldatok. Lepárlás, szűrés, kristályosítás, kivonatok, destillatio. Kristályvíz.

Savak, bázisok, sók s az ezek között végbemenő cserebomlások.

Az ásványtanból: Sónemő vízben oldható ásványok: haloidsók, oxosók. Mészféle ásványok. Kovaféle ásványok. Fémek és ércek. Éghető ásványok.

Egynemű és összetett kőzetek. Kristályos, palás és törmellékkőzetek. Földtani korszakok vázlatos ismertetése.

Szervesvegyületek: Szénhidrogének, Szénhidratok. Erjedések. Szeszes és savanyú erjedés és ezek termékei.

Növényi savak. Zsirok. Illó olajok, gyanták.

Fejérfélék. Tápláló anyagok és élvezeti szerek.

A természetrajz tanítás elemi iskolai módszere. Heti órák száma 3.

Természettan.

A harmadik osztályban. Kísérletezések alapján. Mozgástan. Erők ismertetése, azok összetétele és szétbontása. Súlypont és annak meghatározása. Tömeg. Sűrűség, súly és fajsúly. Rugalmasság és annak nemei. A cseppfolyós és lég-nemű testek mechanikája, nyugvási és mozgási állapotuk. Hangtan, hőtan, fénytán. Heti órák száma 2.

A negyedik osztályban. Kísérletezések alapján. Mágnesesség. Statikai és galván elektromosság. Elektromos inductio. Munka, energia. A merev testek statikája.

A természettan módszere az elemi iskolában. Heti órák száma 2.

10. Zenei tantárgyak.

I. és II-ik osztályban 5—5, a III. és IV-ik o.-ban heti 4—4 óra.

Tanította: *Dományjancz Péter.*

I. osztály. a) Zeneelmélet: a vonalrendszer, a hangok jelzése. a »g« és az »f« kulcs, a hangközök és fordítások, az alakítójegyek, a szünjelek, a tempó és szokottabb jelzései, a kemény- és a lágy hangnemek jelzéseikkel együtt az üteny és nemei. A hangerősségre vonatkozó jelzések az ismétlőjelek és rövidítések, a hosszabbítások, a hármasszhangzat keletkezése és fekvései, a főhármások szétszórt harmóniában való kapcsolása könnyebb hangnemekben.

b) Ének: hangtalálási gyakorlatok különféle hangnemekben, ütenyekben különös gondot fordítva a tiszta into-

nálásra és hangképzésre. Könnyebb ritmikai gyakorlatok az ütenyérzők fejlesztése céljából, alkalmas egyházi és világi énekek gydkorlati felhasználása.

c) *Hegedű*: a hangszer ismertetése, tartása és kezelése, ujjgyakorlatok mind a négy húron kiváló gondot fordítva a tiszta intonálásra; az ütenyérzők fejlesztése és a könnyebb ritmitikai alakok könnyű kezelése.

d) *Orgona*: fokozatos újjgyakorlatok technikai ügyesség megszerzésére, a főhármások kapcsolása könnyebb hangnemekben, különféle fekvésekben, szétszórt harmóniában, a kis vecsernyének orgonálása pedál nélkül.

II. osztály: a) *Összhangzattan*: a fő- és mellékhármások, fekvésük és fordításuk, egyszerűen összhangosított egyházi énekek elemezése, kisebb kapcsolási feladványok szerkesztése és játszása könnyebb hangnemekben különös tekintettel a helyes szólamvezetésre; a tiltott menetek kikerülése.

b) *Ének*: a hangtalálási gyakorlatok folytatása komplikáltabb alakzatokkal; a kis »Sursum Corda« összes népénekeinek szabatos éneklése, temetkezési szertartások latin énekei.

c) *Hegedű*: Hohmann hegedűiskolája II-ik füzeté gyakorlatai, — kiváló gondot fordítva a vonónak könnyű kezelésére, a csuklógyakorlatokra és az összes hangnemek tiszta játszására.

d) *Orgona*: Egyszerűbb előjátékok és a »Sursum Corda« egyes egyszerűbb népénekeinek orgonálása, a kis vecsernye és csendes szentmise önálló orgonálása.

III. osztály: a) *Összhangzattan*: a négyes összhangzat, szabályszerű feloldása és fordítása, gyakorlati alkalmazása, a szűkített négyes összhangzat és felhasználása, kisebb tételeknek négyszólamú összhangosítása különféle szólamcsoportosítással, az egyh. hangnemek, kulcsok és hangjelzések.

b) *Ének*: a népénekek további gyakorlása mellett a »Tantum ergo«, a »Te Deum«, a requiem, az ünnepi korálmise, a vesperás psalmusainak szabatos éneklése.

c) *Hegedű*: a III-ik fekvés ismertetése és gyakorlása

különbéle vonógyakorlatokkal különös tekintettel az erőteljes hangképzésre.

d) *Orgona*: »Sursum Corda« nyomán egyh. népének, a requiem, a korális szentmise és a vesperás psalmúsainak orgonakiséréte, nagyobb előjátékok, pedálgyakorlatok.

IV. osztály. a) *Összhangzattan*: a mellékhetesek, a moduláctók, az orgonapont, az egyházi népének összhangosítása.

b) *Ének*: az összes szertartásos énekek begyakorlása és a szükséghez képest orgonával való kísérése.

c) *Hegedü*: különféle gyakorlatok különös tekintettel a népiskolai énektanítás céljára.

d) *Orgona*: az összes orgonakiséréteket igénylő szertartásos énekek kíséréte.

A zeneelmélet és összhangzattanból a négy évfolyamon megfőnlő iskolai és házi írásbeli dolgozatok. Énektanítás módszere.

11. Zenegyakorlatok, műének és kántorképzés.

Heti 2 óra.

Tanította: *Dományáncz Péter*.

A növendékek jobb zenészei külön zenekarba osztattak s heti külön egy órában gyakorolták az összejátszást; a főtörekvése odairányult, hogy a növendékek a könnyebb klasszikus zeneművekkel megismerkedhessék s így az iskolai ünnepélyeket a szükséges zenével ellássák.

A II-od, III-ad és a IV-ed évesek a feltüntetett órákon kívül heti egy órában gyakorolták a műéneklést, különös gondot fordítva az egyházi műénekekre. Az énekkar ellátta az összes iskolai ünnepélyeket és végezte a tanév alatt előforduló összes egyházi szertartásokat. A közös éneklésnél kiváló gond fordított a helyes korális-éneklésre olyformán, hogy az énekkar mindig elősegítette a kántorképzést, melynek tananyaga és tanmenete a következő:

Az I-ső évf. növendékei a zeneelméletből szerzett fokozatos ismeretek kapcsán elemezték a népénekeket s hangterjedelmükhöz alkalmazkodva, azokat énekelték is.

A II-ik évfolyam a népének fokozatos további fejlesztése mellett résztvett az egyh. műénekek gyakorlásában. tanulta a temetési szertartást tüzetesen, a »Veni Sancte«-t a »Tantum ergo«-t és a vesperás psalmusait. A tanult énekek egyszerűbb alakjait az orgonán is gyakorolta úgy, hogy a jobb növendékek képesek voltak a csendes szent misén a kántori teendőket elvégezni.

A III-ik évf. növendékei közül kiválasztottak azok, kiknek a kántorságra elegendő hangjuk és hajlamuk volt s ezek tanulták részint a IV-ed éves kántorjelöltekkel együtt, részint pedig külön a gyertyaszenteléshez szükségelt: »Lumen ad revelationem« — »Exurge«; a hamvazáshoz: »Exaudi nos« — »Immutemur«; virágvasárnapra: »Hosanna« — »Collegerunt« — »Sanctus« — »Pueri« — »Gloria, laus«; nagycsütörtökre: »Pange lingua«; nagypéntekre: »Domine, audi« — »Eripe me«; nagyszombatra: a proféciák éneklésmódját; »Cantemus Domino« — »Vinea facta est« — »Attende coelum« — »Sicut cervus« — mindenszentek litániáját latinul; az ünnepélyes korális szentmisét, a requiemet, a »Te Deum«-ot, az »Asperges me«-t, a »Vidi aquam«-ot és a vesperás antifonáit s himnuszait.

Ezzel kapcsolatosan gyakorolták az orgonán az összes responsoriumokat, a requiemet, a korális szent misét és a vesperás psalmusait.

A IV-ik évf. kántorjelöltjei a tanultak kibővítésére énekelték: a nagyheti délutáni officiumokhoz szükséges segédkezést, a nagyszombati szent misét, a feltámadás énekeit: »Exurge« — »Domine probasti me« — »Resurrexi«; a vetések megáldásának responsoriumait: »Verbum caro« — »Ite in orbem« — »Felix namque« — »Inter natos«; a keresztfájó körmenetek könyörgéseiből 14-et; a bérmlás szertartását és az úrnapi himnuszokat.

Egyidejűleg tanulták az összes szükségelt orgonakiséreteket, a szorgalmi időbe esett ünnepek szertartásait önállóan végezték; útbaigazítást nyertek az el. iskolai énektanítás kezelésére különös tekintettel az egyh. énektanításra, gyakorolták több hírneves egyh. zeneíró kiválóbb művét s ezeket alkalmasszerűleg a szent mise váltakozó részein be is mutatták. Énektanítás módszere.

Az intézeti kert, gazdasági oktatás, méhészet.

Az intézetnek 1½ hord területű gazdasági kertje van.

A gazd. és erdészeti oktatást a csikszeredei földműves iskola tanári kara adta a következő:

A gazdaságtanból végzett tananyag.

I. ÉVFOLYAMON.

Kertészet Előadó: Kertész István, kertész tanító. Konyhakertészet. A növények életfeltételei. Talajnemek. Talajjavítás. Trágyázás. Öntözés. Melegágykészítés. Vetés. Palántanevelés, kiültetés, gondozás. Magtermelés. Termények kiszedése és eltartása. Vetésforgó beállítása. Káposzta, saláta, laboda, kobakosok, hagyma, gyökér, fűszer és hüvelyesek termelése. Zöldségfélék és egyéb termények értékesítése.

Fatenyésztés. A növények alkata és életfeltételei. A faiskolában szaporítható fák és cserjék. A faiskola berendezése és kezelése. Földmunkák. Telkesítés. Szaporítási módok, ültetés, fák gondozása, törzsnevelés, koronaképzés, felújítás. Gyümölcs-leszedés és értékesítés. Aszalás.

Az intézeti kert egyszersmind botanikés kert is.

Méhészetünk virágzó állapotban van. Öt évvel ezelőtt épült fel az új méhes a gazdasági kert déli részében mintegy 300 kor. költséggel. Van egy szalma kaptár. 10 Dzierzon rendszerű kaptár. 5 darab Bodor-féle burkolt kaptár; összesen 19. Van 20 kiváló méhes család és teljes új felszerelés.

A IV. évesek a csikszeredei földműves iskolában hallgattak több órai gyakorlati előadást.

II. ÉVFOLYAMON.

Általános és különleges állattenyésztés, takarmányozástan. Előadó: Páll Sándor, gazd. gyakornok. Az állatok szerepe a mezőgazdaságban. Általános tenyésztési fogalmak és elnevezések. Az állati test ápolása. Istállózás, legeltetés. A takarmányok elkészítése. Takarmányozás és takarmányfélék. Száraz takarmányok. Szemes takarmányok. Hüvelyes magvak. Gyök és gumós takarmányok. Gyári hulladékok. Malomipari hulladékok. Sör és szeszgyártási hulladékok. Lótenyésztés:

A ló méretei, korának megállapítása. Színek. Jegyek. Külemtan. Fajták, Méntelepék. Tenyészállatok megválasztása. Sárlás, hágatás. Vehesség. Ellés. Csikó-nevelés. Takarmányozás. Patkolás elemei. Lóidomítás. — Szarvasmarha-tenyésztés. Fontosságra, küleme, szín, fajták, tenyészterületek, tenyészállat-kiválasztás, hágatás, vehesség, ellés, borju-nevelés, takarmányozás, igázás, hizlalás. — Juhtenyésztés. Tenyésztési szabályok, termények értékesítése. Sertésenyésztés. Hazai sertésfajták, jorksiri fajta, tenyésztési eljárások. Hizlalás. Tejgazdaság: Fölözés, vaj- és turókészítés, fajsúly, tejszínmérés, hamisítások kiderítése.

III. ÉVFOLYAMON.

Általános és különleges növénytermelésből Előadó: *Benedekfi Samu m. kir. gazdasági gyakornok.* A talaj és annak eredete, a talajok osztályozása. A talajművelés feladata és hatása. Az ásás. A szántás. A közönséges szántóéke beállítása. Az ekék fogatás szerinti felosztása. Az ekéknek teljesített munka szerinti felosztása. A szántás kiviteléről gyakorlatilag. A szántásnál szem előtt tartandó szabályok. A szántások minősége, ideje és száma, a különböző szántások elnevezése. A porhanyítás, boronálás, hengerezés. Kapálás, töltögetés. Tápanyag visszapótlás. Az istálló trágyakezelése a telepen és szántón. Kosározás. Emberi ürülék, keveréktrágya. Műtrágyákról, nitrogén, phosphor és kálium tartalmúakról, azok helyes és okszerű alkalmazásáról. Telkesítés. A vetés, vetőmag és annak előkészítése. Megváltoztatás. A vetés ideje, módja, a vetendő mag mennyisége és azt befolyásoló körülmények. A vetésmódokról. A növények ápolása a vetés v. ültetés után. Aratás, cséplés. A termények eltartása és gondozása. Búza, rozs, árpa, zab, kétszeres, köles és pohánka termelésének leírása. A kapásnövények szerepe a gazdaságban és haszna. Tengeri, répa, takarmány, cukor és tarlórépa, burgonya termeléséről. Olajos növények, repce, mák és napraforgó termelése. Hüvelyesek, bükköny, borsó, bab és lencséről. Fonalas növények termeléséről általában, lentermelésre való bűzdités Csikmegyében.

Lóher, lucerna, baltacim, csalamádé termelése, letakarítása, szénakészítés, zsombolyozás. Takarmánykeverékekről, zabosbükköny, zabosborsó, őszi keverék.

IV. ÉVFOLYAMON.

Berendezéstan. — *Előadó: Frankl Bódog, igazgató.* A mezőgazdasági termelés alapkellékei. A gazdasági tőkék. A gazdasági rendszerek. Kül- és belterjes gazdaság. — A vetésforgók fontossága és berendezése. A birtok felszerelése. Igás és haszonállatok létszámának megállapítása. A gazdálkodás különböző nemei termelés szerint. Nyomásos gazdálkodás előnyei és hátrányai. Váltógazdaságok. Kettős termelés. Bérleti gazdálkodás.

12. Rajz és szépírás.

Minden osztályban heti 1–1 óra.

a) Rajz.

I. osztály. Mértani rajzból: az egyenes osztása, arányos osztás; a merőleges, a szög mérése és szerkesztése; a három- és négyszögek szerkesztése, a kör. Szabadkézi rajzból: Egyszerű famodellek ábrázolása.

II. és III. osztályban. Tanította: *Zsögön Zoltán.* Természet utáni rajzolás famodellekről. Festés, árnyalás plajbázzsal és tússal.

IV. Természet utáni rajzolás mellett az ell. isk. rajzanyag kezelése, módszere.

Tanította: *Dományáncz Péter* heti 1 órában.

b) Szépírás.

Tanította: *Ladó János.*

I. osztály. A magyar és német folyóírás gyakorlása, különös tekintettel a betűk alkotó részeire és szabályosságára.

II. osztály. A rondírás.

13. Testgyakorlás.

Minden két osztályban heti 1–1 óra.

I. és II. osztályban. Tanította: *Zsögön Zoltán.* Szabad- és szerygyakorlatok a testi erő és ügyesség fokozatos fejlesztésének megfelelőleg. Kirándulások, játékok.

Harmadik és negyedik osztályban. Tanította: *Ladó János.* Az előbbi osztályok tananyaga kibővítve. Gyakorlás a vezénylésben. Tornatanítás módszere.

14. Kézimunka.

Minden osztályban heti 1 – 1 óra.

Tanította: *Xántus Elek.*

Első osztály. Agyagmintázásból: dróttal összefűzött különböző golyó-alakzatok; hengeralakú egyszerű ismert formák alakítása; gyümölcs formák és mértani testek készítése.

Papirmunkák: csákó, falitáska, csónak, szélmalom, hajó, ing, alsónadrág, kabátka, kettős csónak, pénztárca, lámpaernyő, kosárka, gyümölcs formák és virág alakok kivágása.

Második osztály. Agyagmintázásból: siklevél idomok, síklapu plasztikus idomok, plasztikus természeti motívumok.

Papirmunkák: doboz, diszdobozok, kosár, lámpaernyő, madárfészkelő, galambház, leckerend, falitábla, könyvtábla sarkazással, természetrajzi szemléltetők.

Harmadik osztály. Famunkák: lábtisztító, szeges láda, madár etető, kalitka, viráglétra, kalapács nyél, papírvágókés, fogas, pennanyél, 16 db beszéd- és értelemgyakorlati szemléltető eszköz.

Negyedik osztály. Famunkák: könyvtartó, fejszenyél, cu-kortartó, eleségtartó, ruhafogas, paizsfogas, kabátakasztó, vonalzó, méhkaptár, méhészeti eszközök, 16 darab beszéd- és értelemgyakorlati szemléltető eszköz.

A cél, hogy ifjaink meglehetősen kézügyességre tegyenek szert, mindig szemelőtt volt tartva, s a munkálatoknál a főszó a tisztaságra s külső csinyra volt fektetve.

Előadatott a kézimunka történelme és annak módszertana az elemi iskolára vonatkozólag.

A használatban levő tankönyvek jegyzéke.

I. ÉVFOLYAMON.

1. Hittan. Matuszka M.
2. Test- és egészségtan. Erdődi János.
3. Magyar nyelv. Szinnyei József és Tomor—Várady.
Olvasókönyv- Stilisztika. Banóczy—Veszely.
4. Endrei Á. Német nyelvkönyv.
Egyetemes történelm. Sebestyén Gy. — Bellosics B.
5. Számtan. Tanfi Iván.
6. Földrajz. Némethy K. dr.
7. Természetrájz. Sztérényi H. Növénytan.
8. Orgona. Köppl. orgonaiskola.
9. Hegedű. Hohmann.
10. Rajz. Várdai Szilárd.
11. Szépirás. Vajda Pál.
12. Torna. Markó Lajos.
13. »Sursum Corda« Kersch F.

II. EVFOLYAMON.

1. Erkölcstan. Matuszka M.
2. Lélektan, logika. Erdődi János.
3. Poetika, retorika. Banóczy—Weszely.
4. Német. Endrei Ákos.
5. Egyetemes történelem. Sebestyén Gy. — Bellosics B.
6. Mennyiségtan: Tanfi Iván.
7. Természetrájz. Sztérényi H.
8. Földrajz. Némethy Károly.
9. Hegedű. Hohmann.
10. Összhangzattan. Menich.
11. Rajz. Várdai Szilárd.

12. Szépirás. Nagy Sándor.
13. Torna. Markó Lajos.
14. Báthori L. Orgonaiskola.
15. »Sursum Corda«. Kersch F.

III. ÉVFOLYAMON.

1. Egyháztörténelem. Demény D.
2. Neveléstan. Erdődi János.
3. Módszertan. Dreisziger F.
4. Retorika. Bánóczi—Weszely.
5. Német. Endrei Á.
6. Mennyiségtan. Tanfi Iván.
7. Történelem. Sebestyén Gy. — Bellosics B.
8. Földrajz. Némethy K. dr.
9. Természetrájz. Dr. Koch Ferenc és dr. Kovács János.
10. Természettan. Bóbita E. és Kiss Á. J.
11. Báthori. Org. gyak.
12. Orgonaiskola. Schildnecht. (sk.)
13. Hegedű. A harmadik fekvés elsajátítására szemelvények különféle szerzőktől.
14. Összhanázettan. Schultz Imre.
15. Rajz. Várdai Szilárd.
16. Kántorkönyv. Kersch F.
17. »Sursum Corda«. Kersch F.
18. Temetési szertartások.

IV. ÉVFOLYAMON.

1. Hitoktatástan. Siposs A.
2. Neveléstörténet. Erdődi János.
Szervezettan. Dr. Balló József.
3. Módszertan. Dittes—Gyertyánfy, Dreisziger F.
Gyakorló tanítás.
4. Magyar. Weszely Ö. Irodalomtörténet.
5. Történet. Magyarok története. Ujházy.
6. Német. Endrei Á.
7. Mennyiségtan. Tanfi Iván.
8. Természettan. Bóbita E. és Kis E. József.
9. Alkotmánytan. Dr. Csiky Kálmán.
10. Gazdaságtan. Kiss Kálmán Mezei Gazd. és Kert.

11. Egyh. Szerartások. Cecilia egyesület kiadása.
 12. Orgona. Báthori L. »Preludiumok«.
 13. Hegedü. Különféle tanulmányok.
 14. Összhangzattan. Kersch F. (sk.)
 15. »Sursum Corda«. Kersch F.
 16. Kántorkönyv. Kersch F.
 17. »Ájtatossági gyak.« Pokorny (sk.)
 18. Ordinarium Missae. Editio Vatikano. Styria (sk.)
 19. Officium Nativitatis D. N. I. C. (sk.)
 20. Officium Majoris Hebdomadae. (sk.)
-

Ifjusági önképzőkör.

Az önképzőkör a jelen tanévben első gyűlését 1906. szeptember 22-én tartotta. A tagok száma 76 volt.

A kör az idén 11 gyűlést tartott, melyek közül 7 rendes és 4 rendkívüli gyűlés volt. Díszközgyűlést tartott az intézet védőszentjének: Szent Ceciliának ünnepén.

A kör ügyeit a tisztviselei kar vezette, mely a következőleg alakult meg. (1906. szept. 19-én.) Elnök: Sárossy József IV. éves növendék. Titkár (alelnök): Rettegi Ferenc IV. éves növendék. Főjegyző: Kelemen Albert IV. éves növ. Zenevezető: Kovács József, IV. éves növ. Énekvezető: Szabó Elek IV. éves növ. Könyvtáros: Rettegi Ferenc IV. é. növ. Pénztáros: Barabás József IV. éves növ. Aljegyzők: Áfra Tamás és Bakó Ferenc III. éves növ. Segédkönyvtáros: Péterfy Jenő III. éves növ. Másod aljegyzők: Incze Antal és Varga János II. éves növ.

A tisztviselei kar 11-szer gyűlésezett, hol rendes, hol rendkívüli gyűlés keretében.

A bíráló bizottság elnöke: Gál Imre IV. éves növendék volt, bizottsági tagok: Kovács József, Paizs András, Salló Balázs IV. éves növendékek és Krassowsky Gy. Béla III. éves növendék.

A bíráló bizottság 7 gyűlést tartott, mely alkalommal a beérkezett munkákat tették kritika tárgyává.

Az ifjusági önképzőkör a jelen tanévben is széleskörű és jelentékeny munkásságot fejtett ki, úgy szóbelileg, mint írásbelileg. Szóbelileg: szavaltatok, szónoki beszédek, szabad-előadások, felolvasások és szépolvasások, valamint monológok és dialógok (magán és párosjelenetek, úgyszintén triológok előadása, írásbelileg: rendes önképzőköri dolgozatok elkészítése által.

Az önképzőköri zene- és énekkar tagjai a zene és éneklés, valamint az egyes növendékek ének- és zeneszólók,

duettek, triók, quartettek és harmónium darabok szabatos lejátszása által tették élvezetessé az egyesület gyűléseit.

Szaválásban kitűntek: Ambrus István, Szabó Elek IV. éves növendékek és Krassowsky Gy. Béla III. éves növendék.

Szabadelőadásokban kitűntek: Ambrus István, Barabás József IV. évesek, Áfra Tamás, Beke Gábor, Koncsag Dénes III. éves növendékek. Magánjelenetek előadásában kiválóak voltak: Beke Gábor és Antal Domokos III. éves növendékek. Ének és zene szereplésben: Ambrus István, Szabó Elek, Kovács József IV. éves növendékek, Baky Ferenc, Albert Vince és Székely Károly III. éves növendékek. Szónoki beszéd előadásában: Paizs András IV. éves növendék.

A jelen évben előadott szavالاتok száma	26
Elnöki megnyitók száma	3
Szabadelőadások száma	12
Szépolvások száma	28
Magánjelenetek száma	3
Szónoki beszédek száma	6
Zene- és énekszereplések száma	20
Felolvasások száma	2

Beérkezett összesen 85 dolgozat. Ezek közül próza 67, kötött 17. Zenésített 1.

Kiválóbb munkák: Sárossy József IV. éves növendék 1906. szeptember 22-én tartott elnöki megnyitója; november 22-én tartott beszéde és »Milyen kötelességei vannak az embernek« című értekezlete.

Ambrus István: »Minő szerepe van a vallásosságnak a hivatásos tanító életében« c. pályamunkája.

Gál Imre IV. éves: »Három rózsa« c. zenésített műve.

Krassowsky Gy. Béla III. éves: »A magyar nép érzelmi- és gondolatvilága népdalai alapján« c. dolgozata.

Paizs András IV. éves növ. »Rákóczi sirján« c. elégius költeménye.

Mihály Gergely III. éves növ. »Meghalt a leány« jellegű költeménye.

»Koszorú« c. kedves költemény névtelenül.

Opra Béla II. éves növ. »Kirándulás« c. prózája.

Szabó József I. év. »Munkácsy M. festőnk arcképének gyönyörű rajza«.

A kör vagyona: Az ifjusági könyvtár, az önképzőköri ének- és zeneszertár (hangszerek). A kör pénzbeli vagyona jelenleg 59 korona.

Az egyesület az idén a következő lapokat járatta: »Uj Idők«, »Magyarország«, »Csiki Lapok«, »Kakas Márton«, ingyen küldötték a Néptanítók Lapját. Olvasta még a kör az Alkotmányt és a Közművelődést.

Tájékozásul közöljük az első rendes gyűlés tárgysorozatát:

1. Elnöki megnyitó beszéd: Sárossy József.
2. Szerepel a zenekar.
3. A jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése.
4. Szaval: Varga János II. éves növ., ismerteti és bírálja Ambrus István IV. éves növendék.
5. Szépolvasást tartanak: Györfy Ignác I. éves, Kacsó Gáspár II. éves, Ábrahám Árpád III. éves és Sáska Kristóf IV. éves növendékek.
6. Szónoki beszédet mond: Lajos István IV. éves növendék.
7. Szólót énekel: Szabó Elek IV. éves növ. Harmóniumon kíséri Bocskor Ferenc IV. éves növ.
8. Szaval: Krassowsky Gy. Béla III. éves növendék, Vörösmartynak: »A vén cigány« című költeményét. Ismerteti és bírálja Áfra Tamás III. éves növ.
9. A kör ügyeinek elintézése.
10. Szaval: Szabó József, I. éves növ. Ismerteti és bírálja: Paizs András IV. éves növendék.
11. Hegedű szólót játszik: Kovács József IV. éves növendék.
12. Szabadelőadást tart: Barabás József IV. éves növendék.
13. Szaval: Szabó Elek IV. éves növ. Ismerteti és bírálja: Kovács József IV. éves növ.
14. Szólót énekel: Székely András III. éves növendék, harmóniumon kíséri György András III. éves növendék.
15. Monologot ad elő: Antal Domokos III. éves növendék.

Szent Cecilia az intézet védőszentjének ünnepét nyilvános díszgyűléssel ünnepelte meg az intézet.

Az ünnepély műsora a következő:

Dél előtt 9 órakor szent mise hallgatás.

Dél előtt 10 órakor az ünnep kezdete.

1. Ünnepi beszéd. tartja : Sárossy József IV. éves.
2. Bevezető zene, játssa az ifjúsági zenekar.
3. Ének Szent Ceciliáról, énekli az énekkar.
4. Szaval : Szabó Elek IV. éves növendék.
5. »Legenda« bariton szóló, vonós kísérettel.
6. Felolvasást tart : Kovács József, IV. éves növendék.
7. »Rákóczi kesergője« férfikar hármonium kísérettel.
8. »Kuruc dalok« zenekisérettel.

A könyvtár gyarapodása.

1. A tanári könyvtár a következő munkákkal gazdagodott :

Zágoni Mikes Kelemen törökországi levelei. (A miniszter adománya). Jézus Krisztus élete ; P. Berthe. Magyar tanulságok a bukaresti kiállításról ; Középajtai Barna Endre. Magyarország közoktatásügye az 1995. évben. Alapvető összhangzattan, 2 drb példatár, Kersch Ferentől. A könyvtárban összesen 479 kötet könyv van, melyek közül 112 neveléstudományi, 123 történet- és földrajzi, 72 irodalmi, 42 természettudományi és 130 másirányú munka.

2. Az ifjúsági könyvtár ajándékozás és vétel útján a következő művekkel gazdagodott:

»Alapvető összhangzattan«, 4 darab. Kersch Ferencz. (Dományánc Péter tanár úr ajándéka).

»Rajzok«. Földes Anna. (A szerző ajándéka).

A ifjúsági könyvtárban összesen 358 könyv van.

Ó R A R E N D.

Nap	Ó r a	I. osztály	II. osztály	III. osztály	IV. osztály
H é t f ő	8—9	Történelem—Ladó	Hittan—Kovács	Földrajz—Zsögön	Zene—Dományáncz
	9—10	Hittan—Kovács	Zene—Dományáncz	Magyar—Ladó	Magyar—Zsögön
	10—11	Zene—Dományáncz	Történelem—Ladó	Természetráajz—Páll	Hittan—Kovács
	11—12	Rajz—Dományáncz	Természetráajz—Páll	Kézimunka—Xántus	Történelem—Ladó
	2—3	Írás—Ladó	Mennyiségtan—Páll	Zene—Dományáncz	Gyak. tanítás—Zsögön
3—4		Írás—Ladó	Mennyiségtan—Páll	Zene—Dományáncz	
K e d d	8—9	Kézimunka—Xántus	Magyar—Ladó	Nevelés—Karácsony	Német—Zsögön
	9—10	Mennyiségtan—Páll	Nevelés—Karácsony	Német—Zsögön	Történelem—Ladó
	10—11	Nevelés—Karácsony	Földrajz—Zsögön	Hittan—Kovács	Gyak. tanítás—Páll
	11—12	Magyar—Zsögön	Torna—Zsögön	Történelem—Ladó	Mennyiségtan—Páll
	2—3	Torna—Zsögön	Kézimunka—Xántus	Magyar—Ladó	Gyak. tanítás—Dományáncz
3—4	Földrajz—Zsögön		Torna—Ladó	Torna—Ladó	
S z e r d a	8—9	Zene—Dományáncz	Magyar—Ladó	Természetráajz—Páll	Hittan—Kovács
	9—10	Természetráajz—Páll	Nevelés—Karácsony	Történelem—Ladó	Rajz—Dományáncz
	10—11	Német—Zsögön	Hittan—Kovács	Mennyiségtan—Páll	Zene—Dományáncz
	11—12	Hittan—Kovács	Természetráajz—Páll	Zene—Dományáncz	Magyar—Zsögön
	2—3	Gazdaságtan	Gazdaságtan	Fizika—Páll	Fizika—Páll
3—4					
C s ü t ő r t ő k	8—9	Magyar—Zsögön	Zene—Dományáncz	Nevelés—Karácsony	Hittan—Kovács
	9—10	Zene—Dományáncz	Földrajz—Zsögön	Gyak. tanítás—Xántus	Nevelés—Karácsony
	10—11	Mennyiségtan—Páll	Zene—Dományáncz	Hittan—Kovács	Történelem—Ladó
	11—12	Történelem—Ladó	Mennyiségtan—Páll	Gyak. tanítás—Xántus	Gazdaságtan
	2—3		Rajz—Zsögön	Gazdaságtan	Egészségtan—Kolonics
3—4		Német—Zsögön		Gyak. tanítás—Ladó	
P é n t e k	8—9	Magyar—Zsögön	Zene—Dományáncz	Nevelés—Karácsony	Fizika—Páll
	9—10	Zene—Dományáncz	Történelem—Ladó	Földrajz—Zsögön	Nevelés—Karácsony
	10—11	Mennyiségtan—Páll	Német—Zsögön	Zene—Dományáncz	Alkotmánytan—Ladó
	11—12	Történelem—Ladó	Magyar—Ladó	Fizika—Páll	Zene—Dományáncz
	2—3			Zene—Dományáncz	Birálat—Xántus
3—4					
S z o m b a t	8—9	Magyar—Zsögön	Nevelés—Karácsony	Történelem—Ladó	Birálat—Xántus
	9—10	Természetráajz—Páll	Magyar—Ladó	Rajz—Zsögön	Mennyiségtan—Páll
	10—11	Zene—Dományáncz	Mennyiségtan—Páll	Magyar—Ladó	Nevelés—Karácsony
	11—12	Német—Zsögön	Zene—Dományáncz	Természetráajz—Páll	Magyar—Zsögön
	2—3				Alkotmánytan—Ladó
3—4				Kézimunka—Xántus	

K Ö Z Ö S É N E K

D O M Á N Y Á N C Z

Gyakorlóiskola.

Elemi gyakorlóiskolánknak 4 osztálya van; osztatlan iskola egy tanító vezetése alatt. A tanítás a népiskolai törvény, püspöki tanterv, részletes tanmenet és órarend szerint folyt.

Az iskolai rendtartásban a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr által 1898-ban kiadott népiskolai felvételi és mulasztási naplók, a tanítás anyagát feltüntető osztálynaplók használatnak.

A gyakorlóiskolai növendékek szépen sikerült iskolai ünnepélyt tartottak március hó 15-én, április 11-én jún. 8-án.

Az iskolaépület külön a tanítóképző-intézettől mintegy két percnyi útát tevő távolságra van. A tanterem elég tágas és kellőleg fel van szerelve.

A) Az elemi gyakorlóiskolai tanulók névsora és ált. osztályzata.

I. OSZTÁLY.

1. Balázs József jeles.	Salamon Imre jó.
Gál Kálmán jó.	5. Péter István kitünő.
Croszberg Izidor jó.	

II. OSZTÁLY.

1. Bodó Lajos jeles.	Gál József jeles.
Bálint János jó.	4. Orbán Béla jeles.
Évközben meghalt: László Károly.	

III. OSZTÁLY.

1. Kovács Lajos jeles.	2. Péter Sándor kitünő.
Évközben kimaradt: Somogyi Antal.	

IV. OSZTÁLY.

1. Bartalis János kitünő.	Ranc Lajos jó.
Gál Árpád jó.	5. László Gyula elégséges.
Imre József László jeles.	

B) Általános osztályzat szerint :

	I. oszt.	II. oszt.	III. oszt.	IV. oszt.	Összesen
Kitünő	1	—	1	1	3
Jeles	1	3	1	1	6
Jó	3	1	—	2	6
Elégséges	—	—	—	1	1
Elégtelen	—	—	—	—	—
Összesen	5	4	2	5	16

C) A tanulók által használt tankönyvek.

ABC-és könyv : Mócsy-, Petrovác-, Steinberger-féle II., III. és IV. olvasó : Mócsy-, Petrovác- és Waltertől. Elemi- és Kiskatekizmus : Egre Biblia kisebb gyermekek számára. Biblia. Középkorú gyermekek számára kiadja a Szent-István-Társulat. Nyelvtan : a III. és IV. osztály részére, Nagy Lászlótól. Földrajz : IV. osztály részére Cyörffy-féle.

D) A taneszközök kimutatása.

1 drb. Magyarország fali térképe. 1 drb. Európa fali térképe. 1 drb. Ázsiai fali térképe. 1 drb. Afrikai fali térképe. 1 drb. Palesztina fali térképe. 1 drb. Csikniegye fali térképe. Fali olvasó táblák : Mócsi-, Petrováctól. Mozgatható betűk gyűjteménye 2 drb. Számológép. 1 drb. Orosz és 1 darab dr. Ében-féle. Bibliai szemléltető kép 60. Természetrajzi ábrák 27 drb. Természettani szemléltető eszközök. Mérték-szemléltető. Ásvány-gyűjtemény 100 drb. Történelmi szemléltető képek. 2 drb. nagy táb. Beszéd- és értgy. szemléltető eszközök 34 drb.

E) A gyakorlóiskolában a tanítás az új tanterv szerint folyt.

I. évfolyam.

N é v																	
	Viselet	Szorgalom	Hittan	Nevelés tan	Magyar	Német	Történelem	Földrajz	Mennyiség tan	Természetrajz	Gazdaságtan	Enek	Zene	Rajz	Szépírás	Kézimunka	Torna
Dobos András	3	2	2	3	2	2	2	1	1	1	3	2	2	2	3	2	2
Dézsi Dávid	4	5	3	4	4	4	4	3	5	4	3	4	4	4	4	3	4
Gál Gyula	3	5	4	4	5	4	5	4	4	4	4	2	3	3	3	3	3
György Áron	2	3	3	4	4	4	4	3	3	4	3	4	2	2	3	3	3
5. Györfi Ignác*	4	3	3	4	3	3	4	3	3	4	3	3	4	3	3	3	3
Herink József	4	5	4	4	4	4	5	4	4	3	3	3	3	3	4	2	4
Kertész Gábor	4	5	4	4	5	5	4	4	5	5	3	3	3	3	3	2	4
Koncsag János*	4	5	4	4	4	5	5	4	5	5	3	4	5	4	3	3	3
Lukács Vince	3	4	2	3	4	4	4	4	4	4	3	2	3	3	3	3	4
10. Mátyás József	2	3	2	3	4	3	3	4	3	2	4	2	2	3	3	3	3
Paláncz Lipót	4	2	2	3	2	2	4	2	1	1	2	4	3	3	3	2	3
Réti József	4	3	2	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2
Szabó József	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	1	2	3	3
Szántó Ádám	3	3	3	4	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	3	2
15. Zsigmond Béla	3	4	4	2	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	2	3	3
Udvard Ferenc	3	2	1	2	2	2	2	1	1	1	3	2	2	1	2	3	2
Zöld Domokos	3	4	3	4	4	3	4	4	4	3	4	3	4	3	3	3	4
Simonffy Ferenc**	3	3	2	2	3	3	2	3	3	3	4	2	4	4	3	3	3
Szabó Elek**	3	3	3	3	4	4	3	4	4	4	3	2	3	2	3	4	3

Kimaradt: Vadás Mihály.

*) ismétlők.

***) magántanulók.

II. évfolyam.

N é v																	
	Viselet	Szorgalom	Hittan	Neveléstan	Magyar nyelv	Német nyelv	Történet	Földrajz	Mennyiségtan	Természetrajz	Gazdaságtan	Ének	Zene	Rajz	Szépíráás	Kézimunka	Testgyakorlat
Bara Ignác	2	3	2	3	4	3	4	4	2	1	2	2	1	3	3	3	2
Bardocz Pál	3	4	3	4	4	3	4	3	4	3	3	3	4	3	3	3	4
Becze Elek	2	4	4	2	4	4	4	4	2	2	2	3	4	3	2	3	3
Dávid Tamás	2	5	3	4	4	4	3	3	2	1	3	5	5	3	4	3	3
5. Ferenczy István*	4	5	3	4	5	4	4	3	3	2	3	3	4	3	3	3	3
Gergely József*	3	4	3	4	4	4	4	4	4	4	3	2	2	3	3	2	3
Incze Antal*	3	4	3	3	4	4	4	4	4	4	3	2	1	3	2	2	3
Kacsó Gáspár	2	2	1	1	2	1	1	3	2	1	2	3	3	3	4	3	3
Keresztes Antal	3	5	4	4	5	4	5	4	3	3	3	5	5	3	4	1	3
10. Opra Béla	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	3	3	1	2
Orbán István	2	3	4	4	4	3	4	3	3	2	2	2	1	2	3	1	2
Salló Béni	3	5	3	4	4	5	4	5	4	3	3	2	1	3	3	3	3
Sárpátki János	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	3	2	2	2	3	2	3
Szabó Béla	1	2	1	1	1	1	1	1	4	1	3	3	3	1	2	1	2
15. Varga János	2	2	1	1	2	3	3	3	2	2	3	2	2	3	3	3	2

*) Ismétlők.

III. évfolyam.

N é v	Vislet		Szorgalom	Hittan	Nevelés tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Történet	Földrajz	Mennyiség tan	Term.-rajz és vegytan	Természet tan	Gazdaság tan	Enek	Zene	Rajz	Kézimunka	Testgyakorlat
Anda József	4	5	4	4	5	4	4	4	4	5	5	5	4	2	3	3	3	3
Antal Domokos	2	3	3	3	4	4	4	4	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3
Ábrahám Árpád	2	4	4	4	4	2	4	3	4	4	4	4	4	2	3	2	3	3
Áfra Tamás	1	2	1	1	2	3	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	3
5. Bajkó Sándor	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	3	2	2	2	3
Baky Ferenc	1	2	1	2	2	3	2	3	2	1	2	2	2	2	1	1	1	3
Beke Gábor	2	2	1	2	3	2	3	2	2	1	1	2	2	2	2	1	2	3
Balázs Ferenc	2	3	3	4	4	4	4	3	3	4	2	3	2	2	2	2	3	3
Gegő Imre	1	3	2	3	4	4	4	2	4	4	3	4	3	3	2	3	3	3
10. György András	4	5	3	4	5	3	5	4	4	4	3	2	1	2	3	3	3	3
Koncsag Dénes	1	2	1	3	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	3	3	3
Krassowsky Béla	4	5	3	4	2	3	4	2	2	4	5	4	2	2	2	1	3	3
Mihály Gergely	4	5	3	4	5	4	5	4	4	4	4	3	2	2	3	3	3	3
Petres Antal*	3	5	3	4	5	4	4	4	5	5	5	3	2	2	3	3	3	3
15. Péterfy Jenő	3	5	3	4	4	4	5	4	4	4	4	3	3	2	2	3	3	3
Szabó Lajos	1	3	2	2	4	4	3	2	4	2	3	3	3	2	3	3	3	3
Székely András*	2	5	3	4	4	5	5	3	4	4	4	4	4	1	1	4	3	3
Székely Károly	4	5	3	4	4	5	5	4	4	4	4	4	4	1	1	3	3	3
Vass János	2	3	2	2	2	2	2	2	4	1	2	4	4	3	2	3	3	3
20. Albert Vince* m. t.	3	5	3	3	4	4	5	4	1	4	2	2	2	2	3	3	3	3

Kimaradtak: Antal Kálmán, Márkos Domokos.

*) ismétlők.

IV. évfolyam.

N é v	IV. évfolyam.																	
	Viselet	Szorgalom	Hittan	Nevelés	Gyak. tanítás	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Alkotmánytan	Mennyiségtan	Természettan	Gazdaságtan	Enek	Zene	Rajz	Egészségtan	Kézimunka	Testgyakorlat
Ambrus István	2	2	2	2	1	2	2	3	3	2	1	3	2	3	3	3	2	2
Barabás József	4	4	2	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4	4	3	3	3	2
Bartalis Antal	3	4	3	3	4	4	4	4	3	4	4	3	4	4	3	2	2	3
Bocskor Ferenc	2	3	3	2	3	4	3	4	4	2	2	3	2	1	2	2	2	2
5. Gál Imre	4	2	2	2	3	2	2	2	2	2	1	3	2	3	3	2	2	3
Györkovács Béla	4	5	4	5	4	5	4	5	5	4	4	3	4	5	3	3	3	3
Kélemen Albert	3	2	1	2	3	2	2	3	3	2	1	2	3	3	3	3	2	2
Koncsag Károly	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	4	3	3	3	2
Kovács József	4	3	2	2	3	2	4	4	3	2	3	2	2	2	1	3	1	2
10. Kóka József	2	3	3	3	3	4	3	4	4	3	4	3	2	2	3	3	2	3
Lajos István	4	5	3	4	4	4	5	4	4	5	4	4	3	3	3	2	3	3
László Sándor	4	4	2	3	4	4	4	4	3	4	3	3	4	4	4	3	3	3
Márkos Gyula	3	3	2	3	4	4	3	3	3	4	4	4	2	3	2	2	3	2
Paizs András	4	2	1	2	3	2	2	1	1	2	1	1	3	3	3	2	2	2
15. Páll Béla	4	5	3	4	5	4	4	3	4	5	4	3	3	4	4	4	3	3
Rettegi Ferenc	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	3	2	3	3
Róth Márton	4	4	3	4	4	3	4	4	4	3	3	2	3	4	3	2	3	3
Salló Balázs	1	2	1	1	1	2	3	3	2	3	1	1	2	2	2	2	1	4
Sárosi József	2	3	3	2	3	2	3	3	3	4	4	4	3	3	4	2	3	3
20. Sáska Kristóf	3	5	4	5	5	4	4	4	4	3	4	3	2	3	4	3	2	3
Szabó Elek	2	3	2	3	3	3	3	3	3	4	4	4	1	1	2	3	3	2
Szopos Márton	4	4	3	3	4	3	4	3	1	4	4	3	3	3	4	3	3	2
Tuzson János	2	4	3	4	4	4	4	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	3

Žanítóképesítés.

Az 1907. június havában 26 negyedévet végzett növendék bocsáttatott tanítóképesítői vizsgálatra. 26 növendék az alábbi eredménnyel végezte a vizsgálatokat.

Írásbeli tételek.

I. Neveléstanból.

A szépérzelem nevelésének kihatása a vallási és társadalmi életre.

II. Németből.

Der Fuchs und der Bock.

III. Geometriából.

1. Egy derékszögű egyenlőközű négyszög alapja 56·25 cm., magassága 39·69 cm., mekkora a vele egyenlő területű négyzet oldala?

2. Egy szabályos hatszögalakú szoba padlóját oly négyzet alakú lapokkal kell beburkolni, melyek mindegyikének oldala 0·2 m., hány ily lap szükséges, ha a szoba egyik oldala 4 m.?

3. Mennyibe kerül egy félhengeres mennyezettel bíró terem tapétával való bevonása, ha a terem hossza 16 m., szélessége 8 m., az oldalfal magassága 6 m., s ha az ajtók és ablakokra az összes terület $\frac{2}{100}$ -leszámítjuk, s ha a tapéta és munkadíj ára m²-kint 125 korona?

4. Hány liter tej fér azon edénybe, melynek mélysége 45 cm., ha alulról számítva 36 cm.-ig henger, azonfelül csonkakúp alakú, s ha a csonkakúp alsó átmérője 38 cm., felső átmérője 22 cm.?

IV. Rajzból.

Mértani testcsoport természet után.

V. Szépirás.

4 sor magyar és ugyanannyi német folyóírás írandó.

Az írásbelieket a szaktanárok megbírálván a folyó év május hó 27-én tartott értekezleten kölcsönösen tudomást szereztek maguknak azokról, igazgató az összes írásbelieket megküldötte a tanfelügyelőnek és Mikó Bálint v. b. t. t. öxellenciájának. Június 14-én tartotta nagys. Kovács kanonok, főtanfelügyelő az értekezletet, melyen megjelent az erd. róm. kath. státus mélt. igazgatótanács képviselője: Mikó Bálint öxellenciája; Szabó Géza kir. tanfelügyelő és az egész tanári kar.

Az írásbeliek eredménye a következőleg állapítottat meg: A neveléstani dolgozatot kitünően oldotta meg 1: Sárosi József. Jelesen 2: Ambrus István, Kovács József. Jól 13: Barabás József, Bartalis Antal, Gál Imre, Bocskor Ferenc, Györke Árpád, Kelemen Albert, Koncsag Károly, László Sándor, Nagy Lajos, Paizs András, Salló Balázs, Szopos Márton, Tuzson István. Elégségesen 10. Biró Elek, Fodor Gáspár, Kóka József, Márkos Gyula, Molnár Ágoston, Rettegi Ferenc, Róth Márton, Szalló Béla, Szabó Elek, Tuzson János. Elégtelen 0.

A német dolgozatot kitünően oldotta meg: 0. Jelesen 3: Ambrus István, Gál Imre, Kovács József. Jól 4: Bocskor Ferenc, Nagy Lajos, Paizs András, Sárosi József. Elégségesen 15: Barabás József,, Bartalis Antal, Biró Elek, Fodor Gáspár, Kelemen Albart, Koncsag Károly, Kóka József, László Sándor, Márkos Gyula, Molnár Ágoston, Róth Márton, Salló Balázs, Szabó Elek, Tuzson István, Tuzson János. Elégtelen 4: Györke Árpád, Rettegi Ferenc, Szalló Béla, Szopos Márton.

A mértani dolgozatot kitünően oldotta meg 3: Ambrus István, Bocskor Ferenc, Salló Balázs. Jelesen: 3. Fodor Gáspár, Nagy Lajos, Paizs András. Jól 3: Róth Márton, Szalló Béla, Szopos Márton. Elégségesen 4: Bartalis Antal, Gál Imre, Kovács József, Márkos Gyula. Elégtelen 13: Barabás József, Biró Elek, Györke Árpád, Kelemen Albert, Koncsag Károly, Kóka József, László Sándor, Molnár Ágoston, Rettegi Ferenc, Sárosi József. Szabó Elek, Tuzson István, Tuzson János.

A rajzolásból jeles 1: Kovács József, Jó 14: Ambrus István, Barabás József, Bartalis Antal, Bocskor Ferenc, Gál Imre, Kelemen Albert, Kóka József, Márkos Gyula, Molnár Ágoston, Nagy Lajos, Paizs András, Róth Márton, Salló Balázs, Szalló Béla. Elégséges 11: Biró Elek, Fodor Gáspár, Györke Árpád, Koncsag Károly, László Sándor, Rettegi Ferenc, Sárosi József, Szabó Elek, Szopos Márton, Tuzson István, Tuzson János.

Szépírásból kitűnő 1: Nagy Lajos. Jeles 4: Ambrus István, Kelemen Albert, Kóka József, Szabó Elek. Jó 13: Bocskor Ferenc, Fodor Gáspár, Gál Imre, Koncsag Károly, Kovács József, Márkos Gyula, Molnár Ágoston, Paizs András, Rettegi Ferenc, Salló Balázs, Sárosi József, Szopos Márton, Tuzson István. Elégséges 8: Barabás József, Bartalis Antal, Biró Elek, Györke Árpád, László Sándor, Róth Márton, Szalló Béla, Tuzson János.

Ezek alapján a vizsgáló bizottság a jelentkező és az írásbeli vizsgákat kiállott 26 tanítójelöltet szóbeli tanképesítőre bocsátotta.

A szóbeli tanképesítő a főtanfelügyelő elnöklete alatt s a státus képviselője, a kir. tanfelügyelő, a tanári kar jelenlétében június 15., 17., 18. és 19-ik napján folyt le. Június 19-én a d. e. órákban a vizsgák véget értek. A tanári kar osztályozó értekezletre gyűlt össze és tárgyilagos szigorral állapította meg a végleges osztályzatokat, bevezette az anyakönyvbe és ennek alapján állította ki a 26 jelölt számára a tanítói oklevelet. Oklevelet nyertek:

Ambrus István,	Márkos Gyula,
Barabás József,	Molnár Ágoston,
Bartalis Antal	Nagy Lajos,
Biró Elek,	Paizs András,
Bocskor Ferenc,	Rettegi Ferenc,
Fodor Gáspár,	Róth Márton
Gál Imre,	Salló Balázs,
Györke Árpád,	Sárosi József,
Kelemen Albert,	Szalló Béla,
Koncsag Károly,	Szabó Elek,
Kovács József,	Szopos Márton,
Kóka József,	Tuzson István,
László Sándor,	Tuzson János.

Javitó tanképesítőt tettek és így tanítói oklevelet kaptak: Szöke Ágoston a magyar nyelvből, Petres Elek a történelemből; összesen 28.

Tanképesítői gyakorlati tanítás tételei.

1. »A hatodik főigazság«. Káté tanítás az I. osztályban.
2. »Az irgalmasság testi és lelki cselekedetei«. Káté tanítás a II. osztályban.
3. »A tizenkettedik ágazat«. Káté tanítás a III. osztályban.
4. »Az erény«. Káté tanítás a IV. osztályban.
5. A »p« hangjának és betűjének ismertetése.
6. »Az oroszlán és az egerke«. Olvasmány tárgyalás a II. osztályban.
7. »Búcsúdál«. Vers tárgyalása a III. osztályban.
8. »Ki volt nagyobb?« Vers tárgyalás a IV. osztályban.
9. A melléknév. II. osztály.
10. Az ige három fő idejének ismertetése. III. osztály.
11. Az eredmény határozó ismertetése. IV. osztály.
12. A 8. szám egyedül való tanítása. I. osztály.
13. Számolás a 40–50 körében. II. osztályban.
14. A közönséges tört ismertetése. IV. osztály.
15. Szorzás a harmadik osztályban.
16. Isten jósága, bölcsesége és hatalma. Beszéd- és értelemgyakorlati tanítás az I. osztályban.
17. A természet fölédredése. Beszéd- és értelemgyakorlati tanítás a II. osztályban.
18. Csikvárdotfalva község földrajzi ismertetése, a III. osztályban.
19. Az északnyugati felföld hegyei és vizei. IV. oszt.
20. Tornatanítás kargyakorlatokkal. I. és II. osztály.
21. Tornatanítás botgyakorlatokkal. III. és IV. osztály.
22. »Isten áldd meg a magyart!« Szövege és dallama.
23. »Oh Isten szent Fölségedet borúlva imádjuk«. Szövege és dallama.
24. »Salamon«. Bibliai oktatás a III. osztályban.
25. »A tékozló fiú«. Bibliai tanítás a IV. osztályban.
26. »A bünbeesés«. Bibliai tanítás az I. osztályban.

1907. június havában képesített tanítók érdemjegyei.

A tanítójelölt neve	Hit- és erkölcs.														Testgyakorlat			
	Nevelés	Okt. módszert.	Tanítási gyak.	Magy. ny. és irod.	Német nyelv	Történelem	Alkotmánytan	Földrajz	Mennyiség	Term. és vegyt.	Természettan	Gazdaságtan	Rajz	Szépírás		Enek	Zene	
Ambrus István	2	1	2	2	2	2	1	2	3	1	2	3	3	3	2	2	4	2
Barabás József	2	3	2	4	4	4	3	3	3	4	3	2	3	3	4	4	4	2
Bartalis Antal	3	3	3	3	3	4	3	3	4	4	3	4	3	3	4	4	4	3
Biró Elek	3	3	3	3	4	4	3	3	3	4	4	4	3	4	4	2	4	3
5. Bocskor Ferenc	3	3	3	2	3	3	4	2	3	2	4	2	3	3	3	3	2	3
Fodor Gáspár	2	3	3	2	4	4	4	4	4	3	4	4	3	4	3	2	4	3
Gál Imre	1	2	2	3	2	2	1	1	2	2	3	1	2	3	2	2	2	2
Györke Árpád	2	1	2	3	3	4	2	2	3	4	4	3	3	4	4	2	3	3
Kelemen Albert	2	2	2	3	2	4	1	1	2	3	2	1	3	3	2	3	2	2
10. Koncsag Károly	4	3	4	4	4	4	3	4	3	4	4	4	3	4	3	3	4	2
Kovács József	2	1	1	2	2	2	3	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Kóka József	3	3	3	3	4	3	4	3	3	4	4	4	3	3	3	2	2	3
László Sándor	2	2	2	4	4	4	1	2	3	4	4	4	3	4	4	4	4	3
Márkos Gyula	3	3	3	3	4	4	2	2	4	3	4	4	2	3	3	2	2	3
15. Molnár Ágoston	4	4	4	3	4	4	4	3	4	4	4	4	3	3	3	4	4	3
Nagy Lajos	1	3	3	3	2	3	1	1	3	3	2	2	2	3	1	2	3	2
Paizs András	1	2	2	3	1	3	1	1	2	2	2	1	2	3	1	4	3	2
Rettegi Ferenc	4	4	4	3	4	4	3	3	4	4	4	4	4	4	3	2	4	3
Róth Márton	3	4	3	4	4	4	4	3	4	3	4	4	3	3	4	3	3	3
20. Salló Balázs	1	2	1	1	2	4	1	2	1	1	1	1	1	3	3	2	2	3
Sárosi József	2	1	1	2	2	3	1	2	2	3	2	2	3	4	3	3	2	2
Szalló Béla	3	3	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	3	4	3
Szabó Elek	3	4	3	3	3	4	4	3	4	4	4	3	4	4	2	2	2	2
Szapos Márton	3	3	2	3	3	4	4	2	3	4	4	3	4	4	3	3	4	3
25. Tuzson István	3	3	2	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4	3	3	4	3
Tuzson János	3	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	3

Javitottak és így tanítói oklevelet kaptak : Szőke Ágoston és Petres Elek.

Kitünő kántori oklevelet nyert: Szabó Elek.

Jeles » » » Salló Balázs, Rohwbacher
Nándor, Márkos Gyula.

Jó Lupán Mihály, Sáska Kris-
tóf, Kádár Ferenc, Csiszér
Gábor, Kovács József, Kóka
József, Ambrus István.

Elégséges » Tuzson István, Salló Albert,
Kelemen Albert.

A használt érdemjegyek magyarázata.

A magaviselet jelzésére: 1 = példás, 2 = dicséretes,
3 = jó, 4 = szabályszerű, 5 = rossz.

A szorgalom jelzésére: 1 = ernyedetlen, 2 = kitartó,
3 = kellő, 4 = változó, 5 = semmi.

Az előmenetel jelzésére: 1 = kitünő, 2 = jeles, 3 = jó,
4 = elégséges, 5 = elégtelen.

Az írásbeli dolgozatok külső alakjának jelzésére: 1 = szép,
2 = csinos, 3 = rendes, 4 = rendetlen.

Szükséges tudnivaló az 1907—1908. tanévre.

A csiksomlyói tanítóképző növendékeit az illem és feyelmi szabályok a szünidő alatt is kötelezvéen: bárhol töltésék a szünidőt, kötelezettenek a helybeli plébános uraknak magukat bemutatni, a szent mise-áldozaton és vecseryén megjelenni, július 21-én és augusztus 15-én szent gyónást végezni szabadon választott gyóntatónak és az Oltáriszentséghez járulni.

A jövő tanévre való beiratások szeptember 1-én lesznek az intézet igazgatóságánál.

Iskolapénzt minden növendék a beiratás napján előre köteles fizetni; 19 koronát tandíj, értesítő és a tanárok nyugdíj alapjának javára, 2 koronát előre a kézimunkára és fűtésre 6 koronát fizetnek a bennlakók.

A tanítóképző I. osztályára jelentkező növendékek augusztus 30-án a felvétel idejére a következő okmányokkal kötelesek magukat ellátni:

1. Keresztlevéllel, mely szerint 14-ik életévüket betöltötték.

2. Iskolai bizonyítvánnyal, mely szerint a gimnázium IV., reál- vagy polgári iskola IV. osztályát, vagy a felső-népiskolát sikerrel elvégezték.

3. Orvosi bizonyítvánnyal, hogy a tanítói pályára alkalmasak.

4. Községi előljárái bizonyítvánnyal, hogy a szülők képesek a taníttatás költségeit fizetni.

Magántanulóknál az említett 4 okmányon kívül gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök ur Öexellenciájához címzett kérelem az igazgatósághoz terjesztendő be.

Augusztus 30-án és 31-én d. e. fognak a javító és különbözeti vizsgák megtartatni.

A magánvizsgákért fizetendő díj: az I. osztályban 30 korona, a II. osztályban 32 korona és a III. osztályban 34 korona.

A tanképesítésnél fizetendő díj: magántanulók és más intézeteknél végzett tanítójelöltek fizetnek 40 koronát; rendes tanulók és intézetünkönél végzetek 20 koronát; oklevél és bizonyítványért 2 koronát.

Szeptember 4-én reggel 8 órakor ünnepélyes »Veni Sancte«, törvényolvasás, az előadások megkezdése.

Az internátusba felveendő tanulók szülői kéretnek, hogy *minden hónap 1-ére* az internátusi növendékekért az étkezési 19 korona 20 fillér díjat postán küldjék az ételmező nevére, ellenesetben a növendék tartozik az intézetet elhagyni a főhatósági és min. 1748—1905. számú rendelet értelmében.

sci